

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXVIII • БРОЈ 451.

БУДВА, 30. ЈУНА 2000. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 7 ДИНАРА (0,30 ДМ)

ЈЕСИ ЛИ СРЕЋАН?

Већ је ошаву деченију шраје слика јага наше осамљености, а ми и даље јевамо башларовску јесму о блај одушима самоће. Међутим, Башларова самоћа је пунота и машта.

Акоје су блајодати наше самоће?
Пунота? Машта?

Можда.

Али земља у којој је свако у свом боксу, обасила је самоћу као симбол и мешафору пуноте и сна. Преобрашила их у лоше рационализације сјоншаних слика онај што називамо љубављу и слојом. Између јаве и сна поставила ћранице нешриељивости, свађи и мржње.

Сви одреда се бавимо политиком, од врха до дна, и старо и младо, и мушки и женско, и у породици и на радном мјесту, и на улици и у кафани, вјеровашно и у кревету. То није сањарење и здраво спање духа. Наше схваћање политике, увијек је на ћраници иза које починију свејрисућније и свеочијелегније мржње које сакаје наше односе, од првих, почетних, па све до посљедњих иокушаја савезне синтезе власници.

Наша политичка ситуација је тајве природе да нико још ништа није дефинишио рекао, ниши може да рече, јер је то немој уће када су у њашају двије политичке интиности: лични доживљај с једне и интелигентнији однос према држави с друге стране.

Схваћајући, дакле, ћранице као политичку (не)сјособност нових, никаквим, ирошишћу моштваним, разлозима, оне то између двије републике, Црне Горе и Србије, посташају у њиховом стројом смислу. О шим и тајквим ћраницима, да сијвар није сасвим озбиљна, раздјоварали бисмо с јучено хумора, претушајући се својим усхићењима. Овако, јеје нема политичке свијести и савјести не беремо цвијеће маште јер наши комилекси лебде у њеним висинама.

Наше двије републике личе на посвађање сесре које једна груп у сјајно оштукују. Прва, шаријархална, затворена, оршодоксна, притовара другој, отворенијој, комуникативнијој, „слободнијој“ да се, невјерна, збој интреса јеј(р)огаје ушицајним и моћним, подбузувим и задријлим, дебелим и мршавим љубавницима, да је све своје исийши положила у кревету, али да је у живоју пала на свим исийшима. А друга јејој да је заостала и примишвна, у сваји са цијелим свијештим, да је данас смијешно ајсурдна њена невиност без зашићише и да је (за)штукана.

Бодликове индивидуалне ћранице којима све више отражавамо своју душу чине нас осамљенијим, остављају без конекста сањарења и љубави. Тешко је прихваштиши чињеницу да је сва „врлина“ наших поједа у нашој осамљености.

И најзад. Некада је био чудан обичај да када се срећну два пртијаша један другој здјеша: „Јеси ли срећан?“ Вјеровашно се сматрало да је биши срећан нормалан, неотходан услов живота. Као биши здрав. Данас се умјесто „јеси ли срећан?“ може ишаши: „Јеси ли несрећан?“ - шимо је сасвим мјерљиво, квантишашивно. Као биши болестан.

Пријатељево љашање о нашој срећи је шомико рјечишто и у случају наше појијељености да и скеташки чишалац послеже њеј овом сјестивном оштимизму.

Бошко БОГЕТИЋ

УСВОЈЕН ПРОГРАМ ФЕСТИВАЛА „ГРАД ТЕАТАР“

ИЗМЕЂУ СУДБИНЕ И СТВАРНОСТИ

На сједници Савјета фестивала „Град театар“ одржаној у хотелу „Авале“ у Будви, а којом је предсједавао Мило Ђукановић, предсједник Републике Црне Горе и предсједник Савјета, 20. јуна усвојен ћртрам овојодишић XVI-шој фестивала. По штадицији фестивал ће шрајаши од 1. јула до 20. авујша, пошто је „Између судбине и стварности“

Као и ранијих година и ова велика овогодишња културна манифестација биће састављена од разноврсног драмског, музичког, ликовног и књижевног програма.

Фестивал ће 1. јула отворити три програма. Биће изведен улични перформанс на разним локацијама Старог града, а приредитеља театар „Мимарт“ из Београда. Исте вечери у цркви Свете Марије биће отворена изложба раних радова Дада Ђурића, а након тога представа „Воздушни град“ по Аристофановом тексту, у режији Дејана Мијача, а у извођењу „Атељеа 212“ из Београда, „Маскар“ у извођењу театра „Нуклео“ из Италије, „Јулија“, кореодрама Наде Кокотовић у извођењу театра из Келна, „Бокешки де-мол“ у режији Милана Каракића и производњи Центра за културу из Тисте, „Проклета алија“ у режији Небојше Брадића, у извођењу позоришта из Крушевца, „Карлија Нојбер“ у режији Никите Миливојевића, у производњи „Града театра“ и друге.

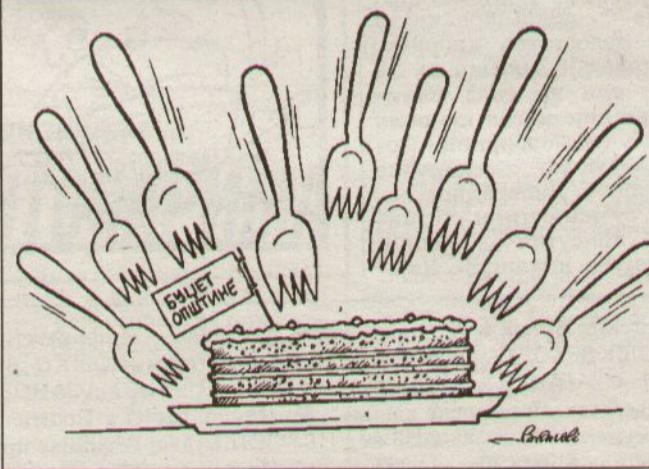
У овогодишњем фестивалу „Град театар“, биће изведене четири премијерне представе: „Пипи, дуга чарапа“ 5. јула у режији Николе Вукчевића у копродукцији Ђечијег позоришта из Подгорице и „Града театра“ из Будве.

У копродукцији Града театра и „Битеф театра“ из Београда 7. јула, биће премијерно изведена представа „Пад“ по тексту Биљане Србљановић, а у режији Горчина Стојановића.

18. јула биће изведена премијера представе „Антигона у Њујорку“ по тексту Јануша Гловачког, у режији Бора Драшкића, а 11. августа премијера представе „Јегоров пут“ по тексту и у режији Виде Огњеновић.

Поред изложбе Дада Ђурића, биће организоване изложбе Олега Кулика из Москве, Илије Шошкића из Рима и заједничка изложба инсталација и перформанс

Р.П.

ОСМИ МЕДИТЕРАНСКИ МУЗИЧКИ ФЕСТИВАЛ

СЦЕНА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

• Од 23. до 25. јуна у Будви одржан Осми медитерански фестивал „Будва 2000“ • Генерални по кровније Фестивала била је општина Будва, извршни проруџенији агенција „Adriatic media consulting“ а директор Фестивала директор Јован Јовановић и Туристичке организације Црне Горе Велибор Золак • Ове године изабран и нови умјешнички директор, посвећен црногорски канашајор Слободан Ковачевић • Формирао и Умјешничко вијеће чији су чланови Јордан Ковачевић, Даворин Поповић, Маја Перфилева, Александар Фуши Радуловић, Марина Гуцаковић и Драјан Ковачевић • Прави је у шакмичарском гијелу, поред појулајних извођача из Црне Горе и Србије, учесници су и претставници музичке сцене бивше Југославије

Прво вече фестивала било је посвећено медитеранској музици, а публици се представио двадесетједан извођача, између осталих свима познати Жељко Самарџић, Бојан Бајрамовић, Чоби, групе „Макадам“ и „Тап 011“ • Након такмичарског диг

јача поп музике), који су још једном извели своје нумере на завршној вијећи 8. медитеранског музичког фестивала.

Побједница у класи медитеранске музике је наша сутрађанка, исполнитељи Маријана Злопаша првом местом „Зашто те волим“

Побједа у великој конкуренцији финалиста: Бане Пажовић и Ако Табаш

јела наступили су „The Kuguars“ - београдска група глумаца који се већ неколико година, поред глуме, професионално бајве и музиком. Чланови ове креативне скупине су Драган Јовановић, Дејан Матић, Раде Марковић, Никола Ђурић, Борис Миливојевић и Богдан Дикић.

На другој вечери Медитеранског музичког фестивала наступила су двадесетдва извођача. Пажњу публике привукла су званична имена наше поп сцене: Гоца Тржан, Кнез, „Перпер“, Романа као и познати извођачи из Хрватске Тони Цетински и Сена М. У другом дијелу вечери публика је имала прилику да види раскошну колекцију високе моде младог италијанског креатора Ђованија Канистре.

На конференцији за новинаре 25. јуна објављена су имена двадесет финалиста (десет извођача медитеранске и десет извођача

Ана КОСТОВИЋ

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

НЕИЗВЈЕСТАН КРАЈ МАРАТОНСКЕ 16. СЈЕДНИЦЕ СО

ВИШЕ РАСПРАВЕ НЕГО ОДЛУКА

● Општина ће више ушицати на цијене пијачних услуга, а шиме и цијене свих производа на пијаци ● Трошкове могу да page и дуже од прописаног радног времена ● Нове одлуке о извођењу музике и ликови - мање буке ноћу и у Старом граду а на мору без скретера ● Комуналне за све исхе без обзира на намјену израђеној приступу ● На јавној расправи Највиши генерални урбанистички план приобалног појаса општине за подручје од Каменова до Буљарице ● Промјене регулационих планова ради изградње грађевине и кабеле у Бечичима ● Сједница је почела 31. маја, за седам радних дана завршено 13. а преостало још 19. шакака дневног реда

Првог дана 16. сједнице Скупштине општине, 31. маја, одборници су послали вишечасовне расправе већином гласова усвојили предлог Одлуке о завршном рачуну Будва за 1999. годину. Предлог је претходно прихватила и Комисија за преглед завршног рачуна, а показатељи општинског буџета за прошлу годину су сљедећи: остварени приходи 73.238.022,14 динара, распоређени расходи 72.287.007,95 динара и пренесени приходи у наредну годину 951.014,19 динара. Уносу на плаћање износе остварено је 4,56% више прихода, а расходи су већи за 3,20%.

Наредни дан скупштинске сједнице обиљежила је расправа о предлогу одлуке о допуни Одлуке о друштвеној контроли цијена производа и услуга којом је предвиђено стављање под контролу и пијачних услуга с образложењем да су постојеће цијене пијачних услуга (давање на коришћење пијачних тезги, провизија) монополске и недопустиве високе што доводи до поремећаја и високих цијена пољопривредних и других производа који се продају на пијаци. Послиje трочасовне расправе која се простирила и на питање надлежности овјеравања цијена (да ли то треба да ради предсједник Општине као извршни орган или Скупштина општине), цијену воде, организацију пословања пијацима у Будви и Петровцу... одлука је прихваћена већином гласова па ће Општина контролом цијена пијачних

Четвртог дана 16. сјед-

ЕФИКАСНИЈА НАПЛАТА ЛОКАЛНИХ ПРИХОДА

Одлуком о финансијској полицији општине Будва утврђене су њене надлежности, поступак финансијске контроле и извршење мјера и услови за обављање послова финансијске полиције.

Локални финансијски пољаци ће према овој одлуци вршити контролу: остављавање и исказивања у књиговодству, односно пријави података битних за утврђивање плаћања локалних јавних прихода; пријављивања имовине за коју постоји обавеза плаћања локалних такси и накнада; тачности исказиваних података о праву на олакшице или ослобађању од плаћања; законитости, правилности, утврђивања и благовремености у плаћању локалних јавних прихода; утврђивања основице за обрачунавање и плаћање такса, накнаде и других локалних јавних прихода; плаћања такса и накнада у роком вима прописаним рјешењи-

ма и другим актима којима су уведене, као и примјену таксени тарифе; спровођења мјера принудне наплате локалних јавних прихода; обрачуна камате за неблаговремено плаћање локалних јавних прихода; стања исказаних обавеза по основу локалних јавних прихода у књиговодству обveznika и осталих послова од значаја за утврђивање и наплату локалних јавних прихода.

У оквиру својих права и обавеза локални финансијски пољаци имају овлашћења да врше контролу пословних књига, пословних просторија, начина плаћања такса и накнада, привремено забрањују рад до отклањања неправилности, наређују чињење одређених мјера, наплаћују мандатну казну на лицу мјesta, покрећу прекршајни поступак, привремено одузимају опрему и предузимају друге мјере и радње за које су законом или другим прописом овлашћени.

НОВА ОДЛУКА О НАКНАДИ ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАДСКОГ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

ПРОСЈЕЧНЕ КОМУНАЛИЈЕ 210 ДЕМ

Накнада за уређивање градског грађевинског земљишта која се плаћа приликом изградње, дотадње, реконструкције адаптације стамбених и пословних објеката, новом Одлуком је изједначена без обзира на намјену (стамбени или пословни простор).

Трошковником уређивања градског грађевинског земљишта утврђени су просјечни трошкови уређивања од 140 ДЕМ по квадратном метру у првој зони 252 ДЕМ, у другој 210 и у трећој зони 168 ДЕМ.

се „живи“ музика са електричним озвучењем може изводити у затвореним просторијама угоститељских објеката и на отвореним терасама површине преко 200 квадратних метара до 24 часа, искључиво ван Старог града. „Жива“ музика без електричног озвучења (гитара, виолина, клавир...) може се изводити у затвореним просторијама угоститељских објеката и на отвореним терасама од 8 до 15 и од 17 до 1 час по пондери, а репродукција музике преко аудио и видео уређаја може се изводити у угоститељским објектима, такође, од 8 до 15 и од 17 до 1 час по пондери. У угоститељским објектима извођење музике није дозвољено од 15 до 17 часова, а у угоститељским објектима који се налазе у стамбеним зградама и у Старом граду, као и на отвореним терасама, није дозвољено од 24 до 6 часова ујутро.

Предлог Одлуке о начину коришћења пловила у приобалном појасу општине Будва прописано је да се изнајмљивање и коришћење глисера може одобрити на плажи Бечичи код хотела „Белви“ и кафе-бара „Шкорпион“ и на Словенској плажи између пристаништа и ријеке Грђевице. Коришћење глисера у привредне сврхе врши се на основу одобрења Општинског секретаријата за привреду и финансije уз претходне сагласности ЈП „Морско до-

нице СО, 5. јуна, одборници су усвојили Одлуку о условима извођења музике

и начину коришћења музичких инструмената и уређаја. Одлуком је, изменују осталог, прописано да

су могли сами обезбиједити кворум.

На почетку петог наставка сједнице СО одборници СНП су најавили да ће напустити сједницу јер неће да учествују у гласа-

општини, доноси акта којима ће ближе регулисати обављање саобраћаја на улицама и трговима, с обзиром да је то у Одлуци о регулисању саобраћаја сачињено ријешено.

Изједначење комуналне

Већу расправу одборници изазвао је предлог Одлуке о утврђивању накнада за уређивање градског грађевинског земљишта којом је предвиђено изједначавање ове накнаде за стамбене и пословне објекте (према ранијој одлуци накнада за пословне објекте била је већа 50%). Расправа се проширила на питања трошковника за уређивање градског грађевинског земљишта и политику изградње и уређивања тог земљишта уз бројне полемике и преплике које су често одударале од дневног реда да би на крају завршила без одлуке - уочи гласања одборници Социјалистичке народне партије су напустили сједницу, а за кворум је недостајао само један одборник пошто их је из коалиције „Да живимо боље“ било присутно само 16.

Послије прекида од 12 дана сједница СО је настављена 26. јуна гласањем о предлогу одлуке о утврђивању накнаде за уређивање градског грађевинског земљишта која је усвојена без учешћа одборника СНП који су за вријеме гласања напустили сједницу. Одборници су усвојили Програм превентивних мјера и активности за

заштиту од пожара за је-тњи период 2000. године који су предвиђене посебне обавезе за општинску ватрогасну јединицу, КСЈП „Будва“, ЈП „Водовод и канализација“, Електротрасферију, локална средства информисања и дом здравља.

Скупштине општине је усвојила најрт изједна-јена и допуна Генералног урбанистичког плана приобалног појаса општине Будва који обухвата подручје од Каменова до Буљарице. У односу на раније донијету одлуку о приступању изради Плана одборници су прихватили предлог обраћача Плана да се изједна-јена и допуна ГУП-а обухвате и села Војнићи, Кажангер, Куљаче, Ру-стово, Брда и Новосеље, с обзиром да се ради о не-дељивој целини и да постоји велико интересовање корисника простора за ревитализацију тих села. Јавна расправа о најрт ГУП-а трајаће 30 дана.

Ради одређивања локације градског гробља одборници су донијели Одлуку о изједна-јена и допуна ГУП приобалног појаса општине Будва с истим циљем утврђен је и Најрт изједна-јена и допуна детаљног урбанистичког плана Бе-чићи који ће бити на јавној расправи 15 дана.

Седми наставак 16. сједнице СО Будва завршен је расправом о Информацији о резултатима пословања предuzeća из области привреде по завршним рачу-ним за 1999. годину која и послије вишечасовног трајања није приведена у наредни дан скупштинског засиједања.

Дневним редом 16. сједнице СО, чији је наставак заказан за 29. јуна када је овај број „Приморских новина“ у штампи, предвиђено је да одборници разматрају информације о стању у спортским организацијама, о организацији саобраћајног режима и осталим дјелатностима на мору, и о избегјелим и расељеним лицима у нашој општини, извјештаје о раду ЈП „Морско добро“, три републичке инспекције (грађевинске, санитарне и тржишне), Одјељења безбедности Будва и Дирекције јавних прихода на територији општине Будва. На дневном реду су и информације о раду предuzeća „Будва - Свети Стефан - Петровац“, „Телевизије Будва“ д.о.о., „Медитеранског дистрибутивног центра“, извјештаји о реализацији програмских оријентација „Телевизије Будва“ и ЈП „Информативни центар“ и предлози програмских оријентација „Телевизије Будва“ и „Медитеранског дистрибутивног центра“.

В.М. СТАНИШИЋ

СТОП ЗА СКУТЕРЕ

Одлуком о начину коришћења пловила у приобалном појасу општине Будва прописано је да се изнајмљивање и коришћење глисера може одобрити на плажи Бечичи код хотела „Белви“ и кафе-бара „Шкорпион“ и на Словенској плажи између пристаништа и ријеке Грђевице. Коришћење глисера у привредне сврхе врши се на основу одобрења Општинског секретаријата за привреду и финансije уз претходне сагласности ЈП „Морско до-

бро“ и Лучке капетаније.

Прихватањем амандмана Клуба одборника коалиције „Да живимо боље“ из предлога Одлуке су брисани скuteri па је тиме забрањен рад ових пловила. Према образло-жењу предлагача употреба скутера ранијих туристичких сезона и поред свих напора државних органа испад је резултирала бројним несрћеним случајевима у којима су повријеђени купачи па треба онемогућити сваку употребу ових пловила.

АКТУЕЛНОСТИ

Коментар

(НИ)ЈЕСМО СПРЕМНИ

Предсезона је завршена - на прату смо шутристичког „шпана“ у коме се, истински, по-следњих година ог како је скраћена сезона, све и дешава. „Превени шпана“ овој години сезоне на Будванској ривијери званично није оцјењиван од стране оних који прате шутристичка крећања, али утицај хотелијера је да он и није био лоши. Ако се тај период употребљује с онима из прве године резултата су сјајни. Но, ако се зна да је ланч шоком априла, маја и јуна, највећи дио хотела дуж „ривијере бисерних плажа“, а и на цијелом Приморју био под кључем због бомбардовања Југославије, онда поребљене, наравно, нема смисла. Ако се, так, ославаријени резултати мјере са онима из пролећа 1998. може се казати: шу смо неће. Током маја и јуна претпроваје године, истински, било је више ћачких екскурзија из Србије, више савјетовања, семинара и других масовних скупова, карактеристичних за предсезону, које су у овашним хотелима организовале устанак и предузела из друге федералне јединице. И овој пролећу је било нешто ћака из Србије, али много више из Републике Српске, нарочито у објектима „Словенске плаже“. Било је и савјетовања, конгреса и сличних скупова који су прајали шу више дана, како у хотелима највиших категорија, тако и у онима Б категорије. Ту и шамо и по неки гости који се о свом трошу затушија на нашу обалу.

Оно што је друштвачије у односу на пролеће првије додељује, и што искакао охрабрује пре почетак главне сезоне, је нешто већи број страних гостију. У мањим трупама пристизају са шутристима из Чешке, Њемачке, Русије и других земаља Европе. У хотелским и приватним ресортима и кафанама, после дуге паузе, овој пролећу су се чули страни језици, што је посјетило на времена која овашим шутристичким радницима обично зову срећним. На дане када су у предсезони страни шутристи били главни, изјасно је да ове сезоне њих неће бити, ни приближно, у оном броју као првије петнаестак година, али - биће их. Смештавају се, нарочито гости из Русије, у великим групама, док не Словенци, гости из Федерације БиХ, Републике Српске, Македоније, Италије...

Још једна добра ствар, која се дођодила ове предсезоне: појединостајен је долазак страних гостију на нашу обалу. Визе су укинуте још раније за све који долазе из којеј крајевија, а услиједиле су и новине за ово лето. Уведен су поступци за мјоторизоване шутристе па се шакса за публички аутомобил сада плаћа 30 умјесто досадашњих 120 марака. Друмарија је смањена са 50 на 20 марака, а мјоторизовани гости из бивших југословенских република утиште неће плаћати друмарину.

Нагу да ће овој години по свој прилици веома вруће лећто бити обилежено масовнијом посјетом и домаћим и странима, дају и бројни уговори хотелијера и шутристичких агенција склопљених с туроператорима из различних крајева.

Поједија ће, ако је судити по уговорима, најавама, утиште интересовану појачају највећих шутриста, бити солидна. Да ли смо и колико за њу спремни - „изнудићи“? Једноставан одговор на ову питању је шешко даји, али ако би се трајко најкраји он би ћласио: јесмо и нисмо. Хотели су отворени, шакоје и бројни ресортани, кафани, кафићи, спремни су и кревеши у приватним собама, атарима. Домаћини су се појадуји да све ове објекте, колико је било могуће, освјеже, нећеје новом фасадом, нећеје кречењем унутрашњих просторија, по којом новом стилу, пропојаром. На другој страни, иако већ „шпана“ почине има још руја на асфалту, шута и други оштадној материјали по пропојарима и у векториштима стамбених и приватних зграда (шу и шамо се још зига и дојравају иако је лећна забрана траје на снази), на паркинзима којих је премало већ су у шоку џуве и свађе. Цијене? Од њих већ боли глава и домаћине, а и прве пристапле гостије. Јадају се угоститељији јер је заиста шешко пристапиши гостију гулаша рецимо, јефтино, када килојрам јунешине кошти 10 марака, када за килојрам парадајза треба даши вије и по марке и слично. Што се тиши, које се може сматрати и луксузом, шиче цијене су шакоје повисоке. За шамо и кафу у мање више свим локалима треба платити 5 марака, што ће шешко моћи да „погносе“ новчанице, првије свих, домаћих гостију. Ванлансионски промет, дакле, шешко ће бити добар.

Што се шиче хотелијских цијена дошло је до неких корекција на ниже, што охрабрује, а и они који издају собе спремни су на појмјерја - уназад. Лојика је: веће шиши не тошти.

И на крају оно што се може појправити без посебних прашама, без шаркова и других улагања: расположење домаћина. Сви они који директно ради у туризму, који шо по последње вријеме чине и за мале паре, дакле и с мање воље, морали би бар првично зaborавити на негаје сваке врсте. Намјестиши некако шај осмјех који гостију значи добродошлицу, који и његове невоље, бар за кратко односно нећеје другде. И морало би се пристапити с тунђаним и на захтјеве гостију, макар понекад били и неоправдан и „ојенима“ оних који су нам стапили у куће. Јер сијурно је да најесу дошли, што ћиши најесу рекао на силу, већ га се који дан одморе. И појејаш оно што су понијели.

Саво ГРЕГОВИЋ

Предсједник Општине Ђорђије Приболовић примио савјетника амбасаде Чешке Републике у Југославији Вацлава Добеша

БИЋЕ ВИШЕ ЧЕШКИХ ТУРИСТА

• Јадран све интересантнији за Чехе чија је плаћајућа моћ у међувремену повећана • Иницијатива за близком сарадњом између Будве и неког града из Чешке Републике • Наша земља безбедна и нема разлога да не буде више шутристичка и из Чешке • Иницијатива сарадња очекује се крајем ове и почетком идуће године

Предсједник општине Будва Ђорђије Приболовић разговарао је 8. јуна са Вацлавом Добешом, савјетником амбасаде Чешке Републике у Београду, о могућностима сарадње, превасходно у области туризма и културе. Поред Будве чешки дипломата је овом приликом посетио и више градова у Црној Гори - Подгорицу, Херцег Нови, Никшић, Тиват и

Андријевицу.

Подговарајући да су чешки туристи историјски везани за Будву, јер су овде били гости између првог и другог светског рата, Вацлав Добеш је најавио да ће настојати да Чеси поново у већем броју долазе на Будванску ривијеру - рекао је Приболовић додајући да осим историјских постоје и друге везе због којих је чешким туристима блиско наше Приморје. - Ово је за Чехе позната и интересантна туристичка дестинација, али постоји више разлога због чега се одмах не може очекивати знатно већи број туриста. То су, прије свега, санкције, визни режими, али, дјелимично, и наша понуда која се мора побољшати и прилагодити савременим чешким туристима.

Један од путева успостављања тјесне сарадње у туризму, култури и другим областима по ријечима Приболовића је сарадња између Будве и неког града из Чешке која се у том смислу више ангажовати чешка амбасада, а посебно њен савјетник Вацлав Добеш.

Први корак у том циљу, како је рекао предсједник Општине Ђорђије Приболовић је оцјенио да су разговори са савјетником чешке амбасаде Вацлавом Добешом протекли у атмосфери међусобног разумевања и покушају да се нађу решења која би могла да уроде конкретним резултатима у сарадњи између Будве и неког града из Чешке Републике.

Подручје Чешке је за нас веома интересантно, јер туристи из Чешке више нису оно што су некад били. Прошло је десет година преструктуирања у тој републици и Чеси не више туристи који угледном бораве у камповима. Наравно, биће и таквих, превасходно млађих људи, али Чеси су сада туристи са већом платежном моћи и ви-

приликом путовања на важне састанке... Дјеноштавно, сматрају да на то имају право јер их плаћају, а и онако све то иде у радни стаж.

Оно што је најтрагичније у свему овоме јесте да права запослених, нарочито привремено или сезонски запослених, нико не штити. Акције инспекције нису много ефикасне, а пракса показује да се власнику више исплати да плаћа мандатне казне него да запошљавање обави по закону.

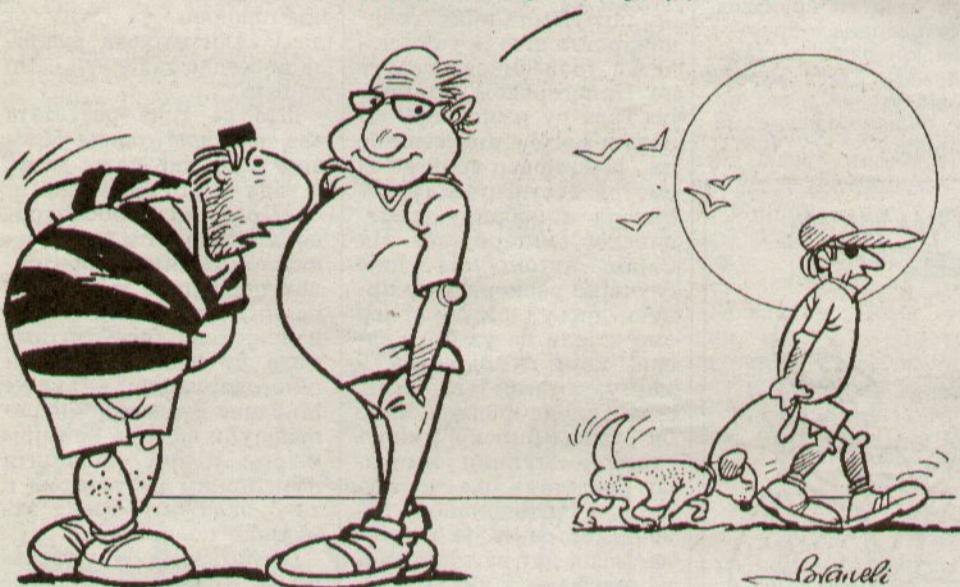
О бризи синдиката не треба ни да говоримо јер се он одавно не бави суштинским проблемима запослених, а показало се да је потписани општи колективни уговор - мртво слово на папиру.

Новопечене и неријетко примитивне „газде“ су ту ситуацију користе без пардона, постајући тако власници људских судбина. Јер не мали број људи, због корења за себе, а поготово за своју дјецу, немајући избора, пристају на разна понижавања, недостојна демократским и цивилизованим друштвима.

Ваљда ће неко од надлежних о овим појавама повести рачуна, враћајући на тај начин не малом броју обесправљених људи вјеру у боље сјутра.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

ОВО ЈЕ НАШ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧ, ТРЕЋУТНО ВОДА КУЧЕ...

Подстицање пољопривредне производње

ИСПЛАЋЕНЕ ПРЕМИЈЕ СТОЧАРИМА

У складу са Планом употребе средстава за подстичање развоја пољопривреде у 2000. години Министарства пољопривреде и Владе Републике Црне Горе 17 сточара из наше општине добило је премије на које су стекли право по основу броја музних крава

и ситне стоке. Укупни износ премије које су подијељене 8. јуна је 15.360 ДЕМ, а рекордер у нашој општини и даље је Никола Марљукић из села Чами. До краја је исплаћено 5.760 ДЕМ. Он има преко 400 гргла ситне стоке и 21 гргло крупне стоке.

В.М.С.

Почетком јуна је извршена и испорука кошница по регресијским цијенама (45-50 ДЕМ) које су купили 11 пчелара. Испорука кошница још петорици заинтересованих пчелара обавиће се до краја јуна.

ГАЗДА ЈЕ „БОГ“

• Положај радника у привлачном сектору

Због актуелне ситуације у нашој земљи посљедњих десетак година, запосленост у Црној Гори, а самим тим и на Будванској ривијери, постаје све озбиљнији проблем. Међутим, најјесу у невољи само они који први пут траже посао, већ и стари радници који након 20-30 година рада у друштвеним предузећима остају без посла, бивају проглашени „технолошким вишком“ или су стапили на „принудном одмору“.

Поред реалних проблема у привреди која је већ дуже на „издисају“ и онако ситуацију чини сложенијом и неколико десетина хиљада избеглица и расељених лица у Црној Гори.

И док незапосленост за огромну већину постаје „ноћна мора“, таква и толико понуда радне снаге ствара крајње повољну ситуацију за власнике приватних предузећа, трговина, угостиљских објеката и новопечене „газде“.

Велика понуда радне снаге проузроковала је ниску цијenu рада, па последавци за мале паре израђују радну снагу. Али, оно што је још трагичније, већина приватника злоупотребљава раднике јер они код њих најчешће немају никаквих права. Примјера на жалост има пу-

но, мада треба рећи да један мањи број послодаваца, води бригу о својим радницима.

Готово је доминантна пракса, да газде на пр. антагонисте зараднике за рад у трговини за плату од 100-200 месечно, а послије неколико мјесеци „пробног рада“ дају им отказ. Наравно, без плаћања осигурања, доприноса, без потребних радионица.

Код већег броја приватника за раднике готово не постоји радно вријеме, он ради све што му газда каже, не знајући када је субота или празник. О боловању се и не размишља јер то газда не уважава.

На жалост, ни породиљско боловање се не исплати, јер након долaska обично слиједи отказ. Код приватника је присутна логика да ће мајка са дететом често морати да одсуствује, а он хоће редовно на послу.

Један број послодаваца запослене пријављује на минималну плату, плаћајући минималне порезе и доприносе, па је лако претпоставити колико ће им бити пензија ако је неко уопште и доживи.

Посебна је прича однос према женској радиој снази. Неријетко „газде“ од њих траже пословну пратњу

АКТУЕЛНОСТИ

ЗАШТО И ЧЕМУ САВЈЕТ ЗА РАЗВОЈ ОПШТИНЕ БУДВЕ

АКТУЕЛИЗОВАЊЕ УРБАНИСТИЧКЕ СЛИКЕ ГРАДА

● Рјешењем председника Општине Будва Ђорђија Прибиловића, основан 25. априла 2000. године „Савјет за развој општине Будве”, савјетодавни орган који својом иницијативом, економском и организациском симбиозом треба да донесе развоју нашеј града

Програм предвиђених бројних активности „Савјета за развој Будве” можемо оценијенити као покушај да се криза у граду, као посебан аспект глобалне кризе (међународна изолација, мегаинфлација, распад државе, итд) ријеши активирањем стваралачког и интелектуалног потенцијала.

Колективна стручна ангажованост појединих актера урбание политике у оквиру „Савјета за развој општине Будве” неопходна је јер о томе који ћемо модел развоја града прихватити, могуће је донијети само на основу стручног мишљења и урбанистичког знања уз шире схватање друштвене стварности. С обзиром на присутни расцеп урбани свијести и дисkontинуитет урбани културе у граду, а чији су коријени прије свега незнан и погрешно схвачене идеје напретка и затхјева садашњице, деградиране су урбани и хумане вриједности у граду у корист ситног, ефемерног, приватног. С тога би, полазећи од претходно указаног ниског ступена урбани кооперативности и понашања, основ-

ни разлог за оснивање „Савјета за развој Будве” био јачање урбание политичке развоја града. Наравно да развој града није могуће постићи само истицањем садржаја и функција које полако близије у њему или пак метода којима се проводи деградација урбаних норми већ упознавањем сваког појединца са личним губитком при сваком рушењу заједничког.

Оваквим приступом у раду „Савјет за развој Будве” би требао да допринесе јачању социјалне и еколошке сензибилности у граду.

Урбанистичка питања развоја Будве

Свакако да је једно од суштинских питања развоја града Будве на које би Савјет у наредном периоду требао да обрати пажњу неопходност интегралног схватања друштвеног развоја Будве у циљу пораста квалитета живота за све у њему. У досадашњим плановима његово схватање је крајње економистично тј. редукционистичко што само по себи доприноси пропадању урбаног квалитета живота. Примјера ра-

ди, често се друштвени развој простора планира на основу економских показатеља што је крајње апсурдно с обзиром да је економија та која дестимулише развој нашег региона. С друге стране, бројним плановима и пројектима развоја града нису јасно предочене пропозиције планова вишег и нижег реда. Чест је, наиме, случај да се на нивоу града планира једно, а на нивоу Републике друго чиме се јавља неравнотежа између права и одговорности, обавеза и одговорности.

Осврнујмо се само на неожељене ефekte приватизације ГУП-ом заштићене еколошке зоне, острва „Св. Никола”, или пак „Цитаделе” - споменика истакнуте културноисторијске вриједности у Старом граду. Приватизација у оба претходно наведена случаја није резултирала квалитетним помаком на подручју ефикасности и рационалности (острво „Св. Никола” је још увијек усамљено, отуђено, док је Стари град сучен са проблемом материјалне и духовне деградације). То ствара својеврсну напетост у друштву

по питању даље судбине града у којем страх од праznог простора поприма све шире димензије.

Тешко ју представљају и појединачни чланови Закона о планирању и уређењу простора, неусклађени са промјенљивим законодавством чиме улазимо у проблем компатibilnosti, тј. ваљности стarih и нових планова. Наиме, новим плановима развоја простора већи се нагласак даје приватном сектору који стимулише ограниченошт понуде кроз екскулузивност, комерцијализацију а не друштвеним чиме се занемарују „обични садржаји” и потребе осталих чланова корисника простора.

Проблематизујући питања урбанистичке слике града уз критички однос према монополном моделу развоја „Савјет за развој општине Будве” треба да допринесе развоју урбанизма, хуманизма и демократије простора. Наравно, под условом да се не праве компромиси већ да основна водиља у планирању остане знање, а не интерес или пак политичка припадност.

Сања МАРИНОВИЋ

ИЗ ПЕТРОВЦА

ЈУГОСЛОВЕНСКА ПЕДИЈАТРИЈСКА ШКОЛА

● У Петровцу од 4. до 10. јуна трајала „Југословенска педијатријска школа”, трећи курс, пресијашни југословенски склоп педијашара. ● У организацији Удружења педијашара Југославије, подршку и спонзорство УНИЦЕФ-а, Владе Црне Горе и савезних устаника, у ходелу „А. јули” окупила се водећа имена педијашарије у Југославији

Идејни творац, организатор и директор ове школе је проф. др. Александар Костић, редовни професор медицинског факултета у Новом Саду. И ове године, великим залагањем професора Костића, проф. др. Недељка Радуловића, и др Гордане Буњевачки, школа је успјешно радила одржана су бројна предавања у великој бискупској сали Спомен дома „Црвена комуна”. Обухваћено је 17 области, практично цијелу педијатрију са идејом да се сваке године поклони већа пажња одређеним областима. Уведене су дјавље нове области: дечја хирургија, интерна њега и терапија дјеце.

Предавања су организована за педијатре, љекаре специјализанте и педијатријске сестре. Предавања је пратило више од 350 полазника школе. Идеја је да у петогодишњем курсу сви педијатри и сестре прођу ову школу.

Нарочита пажња је посвећена едукацији педијатријских сестара јер будућност здравstvene заштите дјеце умногоме зависи управо од њиховог рада.

Посебна пажња је такође, посвећена превенцији и, у том смислу, едукацији породице - да до болести и не дође.

Нарочит акценат дат је и Југословенском програму промоције и подршке дојењу - пројекту да свака беба, ако је то могуће пуних првих шест мјесеци буде дојена мајчиним млијеком, као најбољом и довољном храном за њен правilan развој. Ако је дојење из било ког разлога немогуће извести, беба треба да буде храњена искључиво адаптираним млијеком. На производњу адаптираног млека у Југославији се годишње троши чак 80 милиона марака. Ово млијеко не треба у исхрани дојчета мијењати крављим или неким другим млијеком.

Друго, веома осетљиво доба у развоју дјетета је adolescентско доба. Нужна је едукација младих тог узастоа како да сами сачувавају и унаприједе здравље здравим начином живота да до болести и не дође.

Укупно, ова школа и њени оснивачи имају за циљ едукацију наших педијатара да могу брзо и ефикасно да дијагностицирају, превенирају и рехабилитирају дјецу и да промовишу њихово здравље да до болести не би дошло.

На склопу је речено да ће ова школа идуће године добити интернационални карактер.

Љиљана ПАМУЧИНА

ЗАДРУЖНИ САВЕЗ ЦРНЕ ГОРЕ ПРОГЛАСИО НАЈУСПЈЕШНИЈЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОЂАЧЕ

НАЈБОЉЕ ПОЉОПРИВРЕДНО ДОМАЋИНСТВО САВА ОРЛОВИЋА

Задружни савез Црне Горе је у својој традиционалној акцији прогласио овогодишње рекордере у пољопривредној производњи у нашој републици у различитим категоријама - производњом мандарина, бресака, смокава, трешња, вишња, поврћа, има пет музних крава, пластеник и сву потребну пољопривредну механизацију. В.М.С.

...ПЕТРОВЦИ ИЗ БЕОГРАДА ПОСЛАЛИ
НАМ ЧАК ПИЈЕСКА ЗА ПЛАЖУ...

ЈАДРАНСКИ САЈАМ ДД НА СРЕДИНИ ПОСЛОВНЕ ГОДИНЕ

НЕИЗВЈЕСНОСТ И ОПТИМИЗАМ

● Нејативне посљедице прекога привредних односа Црне Горе и Србије ● Изостали велики производи из Србије, а више излажача из бивших југословенских република ● Финансиски показатељи лошији од прошлогодишњих ● Интресовање за леђнији сајам и базар робе широке поштовање изнад очекивања, а с огњиштима се очекују и јесење сајамске манифестације

Средина године је вријеме за разматрање резултата у првом полугоđишту и процјене реалности планова и могућности до краја године. То и специфичности ове пословне године повод су да се нешто више каже о пословима више више каје пословању Јадранског сајма ДД, једној од наших најважнијих привредних организација.

Дјелатност Јадранског сајма ДД, треба истаћи, од почетка је повезана са туризмом који у свим програмима Сајма заузима доминантно место. Све сајамске приредбе су у функцији унапређења туризма као привредне гране, а јељење манифестације више су окренуте према туристима као потрошачима.

- Није случајно што приредбе на Јадранском сајму почињу у пролеће када се одржавају сајмови исхране, опреме за угоститељство и хотелијерство, као најважнија, туристичка берза јер су оне у функцији боље припреме туристичке сезоне, благовременог снабдевања и продаје туристичких капацитета - каже Миодраг Вугделић и додаје да је запаженом броју излажача на сајамским приредбама нису се појавили велики производи из области прехрамбене индустрије, индустрије опреме и намештаја - каже Вугделић и истиче да је запаженом броју излажача из Словеније и Македоније.

- Још нема значајнијег учешћа излажача из иностранства, осим мањих фирм. Ипак, и у тако неповољној ситуацији успјешно смо организовали изложбу пољске привреде на којој је наступило 45 великих пољских компанија са својом понудом, а крајем јуна планирана је изложба домаће радиности из Шри Ланке, која је овдје одржана већ два пута. Остварили смо контакте и имамо амбициозне планове за идућу годину, али њихова реализација неће зависити само од нас.

Што се тиче резултата ове пословне године Миодраг Вугделић каже да их је сада тешко процјенити.

- Програмски посматрано, можемо бити задовољни резултатима у протеклом периоду, а, с обзиром на низ околности, и финансијским резултатима мада су лошији од прошлогодишњих - каже Миодраг Вугделић изражавајући наду да ће сајам и ову годину завршити позитивним резултатом и тако задржати тренд успјешног пословања.

Оптимизам се поткрепљује и великим интересовањем за јељењи сајам, које је веће од очекивања, на коме су излажачи попунили три од пет хала. Било је доста заинтересованих излажача и за базар робе широке потрошње (од краја септембра) који широким асортиманом роба надокнађују недостатак велике робне куће која је потребна Будви и, истовремено, представљају велике манифестације на Јадранском сајму - сајам грађевинарства и сајам аутомобила.

В.М.СТАНИШИЋ

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

САВЈЕТОВАЊЕ ЕКОНОМИСТА

• У хотелу „Александар” у Будви, од 7. до 9. јуна, одржано је савјетовање економиста Југославије на тему: „Финансијска приватизација и приватизација банака”

На савјетовању, чији су организатори Научно друштво економиста Југославије и Одбор за економске науке Црногорске академије наука и умјетности, окупило се 60 економиста из

Црне Горе и Србије.

Савјетовање је отворио академик Бранислав Шошкић, предсједник Научног друштва економиста Југославије и Одбора за економске науке ЦАНУ.

Током савјетовања, доминирале су теме о различитим аспектима финансијских институција, проблемима банака и предузећа, моделима приватизације и друге.

БУДВАНСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ

• У хотелу „Авале” од 6. до 10. јуна, одржани је шести буџански правнички дани. Разматрана је тема: „Разматрана акција савременог законодавства, а организатор је Удружење правника Југославије

Савјетовање је отворио проф. др Слободан Перовић, предсједник Удружења правника Југославије, који је том приликом говорио о владавини права.

Присутне су поздравили: проф. др Миодраг Орлић,

предсједник Удружења правника Србије и др Драган Радиновић, предсједник Удружења правника Црне Горе.

Савјетовање је окупило око 300 правника из Црне Горе, Србије и Републике

Српске, који су разговарали о темама: накнаде уговорене и деликатне штете, локалне и централне управе, невладиним организацијама, правима Европске уније, новим решењима у извршном поступку и другима.

САВЈЕТОВАЊЕ АРХИТЕКАТА

• У хотелу „Палас” у Пећнику, 8. и 9. јуна, организовано је савјетовање водећих архитеката Југославије са међународним учесницима, у организацији Грађевинској факултету из Подгорице под покровитељством Министарства за уређење простора у Влади Републике Црне Горе, на тему: „Традиционална архитектура Црне Горе - искуство, поуке и видиши”

Скупу је присуствовало око 50 архитеката, урбаниста, историчара архитектуре и умјетности, грађевинских инжењера и умјетника који су разговарали о традиционалним архитектонским

формама, урбаном склопу, биоклиматизму, регионализму и градитељском наслеђу у простору и времену.

Савјетовање је отворио проф. др Младен Улићевић, декан Грађевинског факул-

тета у Подгорици, а гости су поздравили Ратко Ђурашевић, помоћник министра за уређење простора у републичкој влади и Ђорђе Прибилић, предсједник Општине Будва.

СТАРТОВАЛИ
ЛОКАЛНИ ПОЛИЦАЈЦИ

• У Будви од 13. јуна почела је радом оивичена финансиска полиција која ће концентрисати патапашу свих локалних приступа и накнада, а прве свеће боравшице штаксе

Локални финансијски пољаци ће сходно овлашћенима, моћи да судским рјешењем да улазе и у приватне куће уколико постоји сумња да власници издају собе без

прописне накнаде општини. У Секретаријату за привреду и финансије Општине кажу да ће ове послове обављати 10 финансијских пољаца.

ИЗАБРАТИ
ЈЕДНО БОРАВИШТЕ

• Комунистичкијај за расељена лица у Будви је позвао још једном да изјавију да су расељена лица са Косова која су исповремено приступила и у Црној Гори и у Србији, да огледе ње да ће рејснеријаји свој сашас јер ће ја у суштрином изјуши у Црној Гори

Према информацијама из Комунистичког савјета, у Црној Гори је чак 6000 изјеглих лица са Косова, истовремено приступило и у Србији, а у Будви их је 337. Комунистичкијај је зато позвао изјеглице путем таласа Радија Будве, да до 20. јуна образло-

же двоструко пријављивање и одаберу будуће боравиште.

Послије истека овог рока, у колико се не јаве, биће избрисани са списка Комунистичког савјета за расељена лица у Будви, назначено је у саопштењу.

А ГДЕ ЈЕМО ГА, КАД НА ТРОТОАРИМА НЕМА МЈЕСТА...?

У хотелу „Парк” у Будви, од 7. до 10. јуна, одржани су четврти сусрети радника Електропривреде Црне Горе, Србије, Македоније и Републике Српске.

Сусретима је присуствовало око 500 радника који су се такмичили у 11 спортских дисциплина, а највеће изоставе су узимају дружине.

У организацији ЈУ „Музеј, галерија и библиотека” и Организације жене Будве, у галерији „Аркада” на Словенској плажи, почетком јуна је отворена изложба слика под називом „Будванке у ликовном сусрету”.

Изложено је тридесетак слика у техникама уља, акварела и туша Наташа Радуловић, Милице Гвозденовић, Ирене Павловић, Татјане Никчевић - Ђурковић, Јиљане Медијовић, Марије Марковић и Јасмине Франета.

СУСРЕТИ РАДНИКА

У галерији хотела „Монтер” од 2. до 10. јуна била је отворена изложба слика Јиљане Јабучанин са Цетиња која је представила са 25 уља на платну из циклуса „До вјечности”.

У галерији „Свети Стеван” од 7. до 14. јуна била је отворена изложба слика Тање Јоветић из Будве која је представила са 10 радова у уљу и 5 икона.

Припремио:
Ранко ПАВИЋЕВИЋ

ЗНАЧАЈ УРГЕНТНЕ МЕДИЦИНЕ

У хотелу „4. јул” у Петровацу, од 12. до 17. јуна, одржан је велики стручни скуп љекара ургентне медицине Југославије. Организатори су Друштво љекара Црне Горе и Служба хитне медицинске помоћи Подгорице, а покровитељ Мини-

старство здравља Републике Црне Горе.

Учествовало је 200 стручњака ургентне медицине, а у оквиру пет симпозијума. Кроз више од стотину научних радова и излагања своја искуства презентирало је око 100 релевантних

стручњака из области ургентне медицине из Црне Горе, Србије, Македоније и Републике Српске.

Током шестодневног рада говорило се о најсавременијим достижима и истраживањима из ове области медицине.

САВЈЕТОВАЊЕ ВЕТЕРИНАРА

У хотелу „Александар” у Будви, од 12. до 16. јуна, одржано је Друго савјетовање ветеринара Југославије. Организатори су били: Факултет ветеринарске медицине из Београда и Дру-

жество ветеринара и ветеринарских техничара Црне Горе.

Ветеринари су разговарали на тему: „Клиничка патологија и терапија животиња”, а одржано је неко-

лико округлих столова.

О новим сазнањима и искуствима предавања су одржали истакнути професори из Шпаније, као и гости из Македоније и Републике Српске.

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

ШТРАЈК ЗДРАВСТВЕНИХ РАДНИКА

Осмог јуна прекинут је дводесетдневни штрајк радника Дома здравља у Бару, којима су се нешто касније придржали и заједно са посленим у мјесним амбулантама и Општој болницама. Они су свакога дана по један сат прекидали посао протестујући против одлуке Владе Црне Горе, која је смијенила директора ове установе др Катицу Скоковић, а на њено мјесто поставила др Ану Каламперовић.

Од Владе је затражено да поништи одлуку, која је, по њиховом мишљењу, политичке природе (др Скоковић је члан ДПС, а др Каламперовић СДП) која наводно жели пре-

власт у овој општини) исклучуји да је досадашњи директор радио веома стручно и савјесно.

Влада није промијенила одлуку, др Ана Каламперовић је ћела у директорску поглављу, а у знак протеста због тврдокорног става власти у Републици (Општински одбор ДПС и градоначелник Бара Борислав Лалевић стали су уз др Катицу Скоковић) оставке су поднijeli др Радмила Петровић, предсједник Управног одбора Дома здравља, чланови тог тијела Момирка Вукелић и Михаило Влаховић и главна сестра Бранка Ункашевић.

ЛИНИЈА МОСКВА - ТИВАТ

Почетком јуна прорадила је туристичка авио линија Москва-Тиват. „Тупољев 154” довео је прву групу од 120 туриста који су смјештени у хотеле на Будванској и Херцегновској ривијери.

Сваког петка на аеродрому Тиват стизаје авион „Аерофлота” с новим групама туриста који ће одмарати у хотелима од Игала до Улциња.

ЈУЖНИ ЈАДРАН КАО СУЗА

Морска вода уз обалу Црне Горе је изузетно чиста. Њен квалитет је најбољи тамо где је и највише пjeшчаних плажа - дуж Будванске ривијере, у Сутомору и око Улциња.

Ову констатацију је изрекла др Дубравка Регнер из Института за биологију

мора у Котору чији стручњаци стално врше мјерња у подморју.

- Уопште нема нафтних отпада, што је велики проблем осталих мора и обала, каже др Регнер. Јужни Јадран је, засигурно, најчистија на цијелом Медитерану.

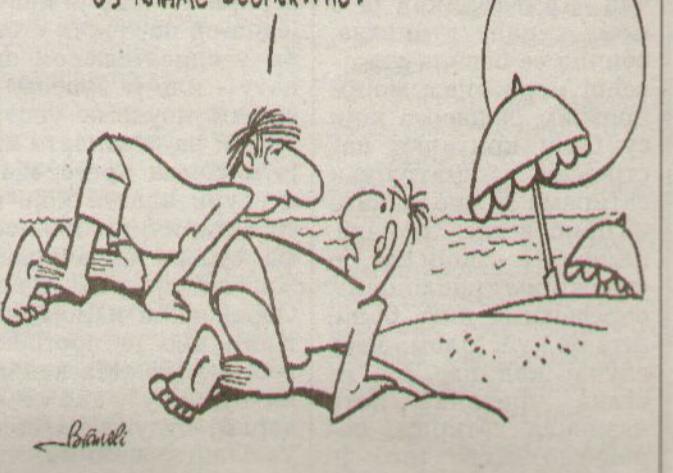
ЊЕМЦИ У УЛЦИЊУ

Послије паузе од неколико година, њемачки туристи поново стижу у Улцињ. Прва група гостију из Њемачке стигла је у хотел „Отрант” посредством агенције „Некерман”. У овом објекту, али

и у осталим хотелима „Улцињске ривијере” смјењиваће се гости из ове земље цијеле сезоне. Њемачке туристе очекује и нудистичко насеље „Бојана” на острву Ада.

Припрема: С.Ш.Г.

ЗАСУКИ СЕ У МАТЕР ДА СУ ПЛАЖЕ БЕСПЛАТНЕ?

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

• *Лишерашура има сјоре дјејство на људе, друштво, појоштво на власи* • *Акшуелна, пољишчики обожена кришка, коју често срећемо у новинским афоризмима има ману да је кратковјека* • *Свуда у свијешту цијела књижевност зажала у велику кризу* • *Посмодерна вишег нови назив но нови књижевни покрет*

Ерих Кош (1913) један је од најистакнутијих, савремених југословенских писаца. Живи и пише у Београду и у Пржном код Милочера. Објавио је велики број књига (приповијетке: У ватри, 1947, Три хронике, 1949, Задеси о младим људима, 1950, Време: ратно, 1952, Најљешећи огине, 1955, Као вуци 1958, Прво лице једнине, 1963, На аутобуској станици, 1974, романи: Чудноваша љовеси о кишу великим, шакоје званом Велики Мак, 1956, Птица, 1958, Новосадски покољ, 1961, Снеј и лег, 1961, Враџи Ван Пеа, 1961, Имена, 1964, Мреже, 1967, Досије Храбак, 1971, У појази за Месијом, Кока - Кола, књиге есеја, чланака и памфлета: Тај проклети занат списатељски, 1965, Зашишто да не? 1971). Добитник је великог броја награда, од којих истичемо Награду Савеза књижевника Југославије, Октобарску награду Београда, НИН-ову награду, Седмојулску награду и АВНОЈ-еву награду.

Кош је изврсни опсерватор који је сагледао многе карактеристичне појаве нашег времена и друштва. Када се помене његово име мисли се, прије свега, на Коша сатиричара, специфичан духовни профил овог писца.

• *И поред тога што је тематика коју у својим књигама обрађујете разноврсна, сматрају вас, прије свега, сатиричарем. Вјероватно зато што сте најзначајнији сатиричар савремене Југословенске књижевности.*

- Први део вашег питања несумњиво је тачан. Критика, кад је о моме раду писала, обично се бавила у највећој мери оним мојим прозним радовима који су били критички настројени, сматрајући сатирама и оне написе - приповетке, романе, памфлете - који то по строжијим типолошким одређењима нису били, што је, уосталом, чест случај код нас где се свака критичкаnota називала сатиром, вејоватно стога што је неко време сатире код

нас мало било. Није ми то бивало право, зато што је тиме наношена неправда другој мојој књижевној деци, која су занемаривана, али се нисам бунио зато што сам знао да ми то не би помогло.

Што се другог дела вашег питања тиче, лепо је чути и читати да тако мислите и то казујете, али о њему не могу да се изјашњавам будући да нисам нарцизидне природе и не бих желео да то испадне ауторекламерски. Могу само да кажем да је боље кад хвале него кад туку. Кад их хвале, писцима је неугодно, а кад туку то боли.

• *Зашто је у нашој књижевности било мало сатиричара? у њој се могу наћи изванредни хумористи, од Стевана Сремца и Нушића до Бранка Ђопића, али међу сатиричарима до Ериха Коша налазимо само једног писца првог реда: Радоја Домановића.*

У целој светској књижевности мало је изразитих сатиричара,

или их је бар мало остало, и у књизи коју сам својевремено о њима објавио („Сатира и сатиричари“) Просвета, Београд) набројао сам их, почевши још од римског писца Јувенала, свега шест или седам. И том приликом нагласио да је бавити се сатиром веома тежак, непријатан и не захвалан посао и за сме писце и за критиковани, владајући део читалаца. Јесте да је родонаčelnik сатире, Јувенал, рекао: „Difficile est satiram non scribere“, односно „Тешко је сатиру не писати“ и писцима који се сатире подухвате заиста није тешко наћи теме и материјала - што је иначе једна од најтежих ствари у списатељском занату - или је Јувенал у својим поукама упозорио и на опасности које писцима прете, и на цензури власти која се са сатиричним написима сурвоје обрачунава. Чинила је то власт Обреновића и Војислав Илић био је прогоњен због песме „Маскенбал на Руднику“, ако се не варим, будући да овде, у Паштровићима, не располажем никаквом

помоћним литератуrom, а моја сећања нису више сигурна. Нушић је због једне кратке пе-смице био осуђен на две године затвора и одлешао у Пожаревцу бар једну годину. Бранко Ђопић је због „Јеретичне приче“ од шефа државе јавно назван лажливом, што није било безазлено и сигурно деловало на његову доцнију психичку конституцију и трагичан край. Стеван Сремац је срећно прошао са „Вукадином“ и „Лимунацијом на селу“, али су ову последњу књигу прескрибовали радикали Светозара Марковића, па и сам Скерлић, а дуго није помињана ни у новој Југославији, после Другог рата. Није онда, после таквих искустава, тешко објаснити зашто су се писци код нас (па и другде) мало и ретко бавили њоме. А има и то да је она намерно заташкавана и запретавана, па је тако једна од највећих и најбољих, Свифтово „Гуливерово путовање“, представљена као прича за децу, наивна и забавна бајка, мада је реч о најмрачнијој и најоштријој осуди власти и људских порока.

• *Сатира се често, бар у нашим приликама, изједначује са друштвено-политичком критиком. Ви сатири тако не схватате?*

Друштвено-политичка критика може бити обичан новинарски чланак који нема литерарних вредности ни таквих претензија. Сатира се и код, на пример, Јувенала и, доцније, Баоала, односila на критику друштвених и људских нарави, али је она у новије време ипак, хтели ми то или не хтели, претежно друштвено-политичке природе. Па и она коју сам ја писао, чувајући се да не буде дневно политички обожена ни тако усмерена. Актуелна, политички обожена критика, коју често срећемо у новинским афоризмима има ману да је кратковека. Како је Андрић рекао: блесак, прасак и ништа, попут кратког споја. Или личи на оне праскалице са божићних или новогодишњих јелки, које лепо али кратко блеште, али иза којих остаје само поцрнела ружна шипка. Зато се писцима од амбиција препоручује, и кад

пишу сатиру, да се по-забаве и неполитичким манама људи: глупошћу, себичношћу, кукавичлуком, поводљивошћу, ограниченошћу и да даље не набрајам - небројеним људским слабостима и манама.

• *Сатира треба да исмијава, а не да вриједи. И у нашем садашњем друштвено-политичком животу имамо мноштво слабости и слабића с којима треба сатира да се обрачуна. То су људи који су се прилагодили и снашли у новонасталим условима и приликама, којима је сопствени пупак центар свијета.*

ставу људи које је захватила извесна саможивост и пасивност, после великих друштвених ломова у тек протеклом веку и сад их занимају само две ствари: сада и овде. Што значи: себичност и неспремност на жртве; неспремност на чекање неизвесне будућности. То је појава која је захватила и многое наше људе који, разочарани, нису више спремни ни на какве жртве.

• *Да ли је ваш критички дух пронашао у сатири моћ да говори посредно о отвореним друштвеним проблемима?*

- Да, посредно и при-

принципу: сада и овде. • *Формат вашег сатиричног стваралаштва увећавају и памфлете!*

- Нажалост нису сви сакупљени у једној књизи већ, делимично, расути по часописима. Али има их, међу есенијама и у двема књигама: „Тај проклети занат списатељски“ (Матица Српска) и „Зашто да не“ (Нолит). На пример: „Књигоубиства и књигоубице“, затим „Проклети Крич“, „Замена органа“, „Велико кидање носева“, „Играње билијара“, „Велика страст и задовољство сакрањивања“ (тако некако, будући да сам заборавио тачан назив), „Зло“ (Књижевност) итд.

• *Ваше сатире и памфлете стављају вас у ред наших најборбенијих мајстора књижевне ријечи. Узрок је било на претек, да ли је било и посљедица?*

- Последица по кога? По критиковане појаве или по критичара, писца сатире? Нажалост, као што је познато, литература има споро и ограничено дејство на људе, друштво и, поготово на власти. Под њеним дејством тек у дужим периодима стварају се извесна друштвена и морална схватања, као мерила доброг понапања и моралних вредности. Андрић је, кад су га нешто слично питали, одговорио само једним примером. Кад је Нушић умро, његова породица, у новинској осмртници, није се потписала са „Ожалошћена породица“ будући да је то био наслов једног његовог критичког позоришног комада.

Што се мене тиче прошао сам, сразмерно другима, релативно боље. Нисам, као Бранко Ђопић, назван лажњом, али ме је, заједно са Бранком, на једном партијском конгресу, Ђуро Пуцар назвао штакором који изједа, заједно са Бранком, друштвену подлогу и тражио да нас протерују из Београда, у Босну. Било је и других политичких процеса, задуго нисам припуштен никаквим функцијама, а имао сам и низ тешкоћа око објављивања

Ерих Кош

- Јувенал је учио: „Nomina sunt odiosa“ Опасно је помињати имена појединача, сем ако они не леже већ под земљом Via Flaminie. Уосталом, бавити се појединцима критички није ни литерарно ни политички корисно. Помињући их и посвећујући им пажњу и ви учествујете у њиховом популарисању. Литература, па и она критички усмерена, треба да се бави појавама које су трајније од појединача који су пролазни. Једну од појава, о којима и ви критички говорите у вашем питању, критички сам помињао у кратком роману „Кока-Кола“ (Српска књижевна задруга). Реч је о светски расијеном

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

КЊИЖЕВНИК:**НЕ ПИСАТИ САТИРУ**

мојих књига, при чemu се нису у најбољој светлости приказали и неки моји књижевни колеге. Али, све то спада у ризик послана, као и несрће у рудницима и један угледни француски писац је рекао да су писци у положају војника и ко се боји критике, нека не узима руку.

• Тај врло значајни дионога што сте до сада написали не може се посматрати изоловано од осталог дјела вашег књижевног стваралаштва, него као другачији начин да се каже оно о чему пишете у својим приповијеткама, романима, есејима и чланцима.

- Сигурно! И, овога пута, одговор ће бити краћи од питања, будући да је оно већ и само наговестило одговор. Уствари, сви ми, који се бавимо овим занатом, мање више пишемо једну, исту књигу, будући да не можемо да изиђемо из своје коже и личности. Себе не можемо много да променим, па се зато понекад трудимо да изменимо израз и форму оног што пишемо.

• У свом најобимнијем књижевном дјелу „У потрази за Месијом“ тражили сте могућност да актуализијете архетипске ситуације и да дате једну општечовјечанску тему са директним алузијама на политички живот у Југославији. Да ли вам је ту послужио модел Томаса Мана?

- Нисам велики по клоник Томаса Мана, поготово његових поznijih дела: „Јосиф и његова браћа“ и „Доктор Фаустус“ на које у вашем питању вероватно алуидирате. Дражи су ми „Изабраник“ и „Смрт у Венецији“ који немају везе с друштвеним политиком.

У „Потрази за месијом“ нисам тражио узор већ погодан мотив који би могао да ми послужи да се његовим посредством искаже, критички, оно што сам има на уму и што сам сматрао да у нашој ситуацији ваља рећи - о култу личности и лажном Месији. Реч је о човеку који полази на свој месијански пут одведен у кострет, бичујући своје тело, одбацијући две невесте, невине девојке, проповедајући скромност и сиромаштво, конспирашући

против султана и отоманске власти, за ослобађање свог народа и социјалну правду, а завршава своју каријеру и живот прво на златном престолу, одевен у пурпур и брокат, краљујући на једном острву, а ожењен једном лучком, морнарском проститутком, да би на крају, поништивши све своје раније проповедане идеале, завршио као конвертит, потурчењак, султанов заточеник у нашем Улцињу - да нагласим као историјска личност.

Алузију су прочитали моји списатељски колеге у издавачком предузећу „Нолит“ и одбили да роман штампају, плашећи се последица и било је потребно више од две године и интервенције седморо чланова Академије да књигу најзад успешно објавим у „Прогресу“.

• У вашем приповједачком дјелу примјењује се напуштање тзв. реалистичког анегдотског начина приповједања, а све више приповједање општечовјечанских тема и мотива, као и приближавање концепту у коме се писац не сакрива иза објективне приче, већ и сам постаје њен предмет.

- Вероватно сте ви у праву, а промене, на које указјете биће да су последица година сазијевања и, нарочито, све мање интересовање читалаца за анегдоту и непосредну стварност о којој сазнају оно што их интересује из штампе и електронских сада тако распрострањених и моћних медија: телевизије и интернета.

• Колико је ваше изузетно књижевно обра зовање и познавање утицало на ваш духовни развој и одвајање од тзв. реалистичке традиције наше књижевности?

- Изненађује ме и по мало доводи у неприлику овако формулисано питање. И мислим да сте можда први или бар међу ређима, који сте схватали да је оно што сам писао ја и моји пријатељи, окупљени око „Савременика“ - пре свега Лалић и Јеремић - било нови и модернији реализам од оног претходног и традиционалног за који су нас оптуживали модернисти, окупљени око „Дела“, крајем педесетих и почетком шездесетих

сетих година. И још да нагласим, није даљем књижевном развоју сметала реалистичка традиција наше књижевности, већ она ситнореалистичка у коју се она, протеком времена, била изродила, а која је, бар бројем прозних објављених дела и данас доминантна.

• Сматрате ли да је постмодерна заправо покушај повратка класичним обрасцима

јаву по којој се у модернизму: „ништа не разуме, а он све може да значи“ док се у постмодернизму: „све разуме, а ништа не значи“.

- Чини ми се да сам већ поводом претходног питања казао нешто о томе. Могао бих да додам да се модернистички покрети у литератури обично јављају после ратова и крупних друштвених потреса, који означавају крај једног

и подигнута застава око које би се окупила нека група људи, али да стварног, новаторског покрета није ни било и - што је важније - у дајотој ситуацији није ни могло бити.

• Колико је данас могућ, послије великог успеха латиноамеричких писаца, гетеовски принципи свјетског књижевног духа? Да ли књижевности малих народа имају могућност да сруше принципи свјетске књижевности?

Гете је, ако се не варам, први пут поменуо светску књижевност у разговору с Екерманом, а поводом једне кинеске збирке песама коју је читao. Тада је све што је долазило са тако велике даљине и што није било европско, представљало новину и изненађење. Сада, међутим, све што долази из Кине представља потврду светског духа и објаву глобализације светског духа. Важи то и за талас латиноамеричке књижевности који је запљусну европску књижевну сцену. И за књижевности малих народа, које на ту позорницу износе своје особене костиме. Све што се данас дешава забива се у једном свету.

То је чињеница, то је стварност, и томе се нико не може одупрети све ако би то и покушао. Све што се у једном тренутку каже већ у следећем преноси се интернетом на сваки крај света. Све је то један, да кажемо, позоришни комад у коме само разне улоге играју појединачне књижевности и великих и малих народова.

• Крај XX вијека изузетно је у свјетској књижевности поновно вратио мемоарску литературу у средиште пажње. Последњих петнаестак година и ви се њоме све више бавите. Је ли то питање духовне зрелости или могућности да документарно уђете у белетристику?

- Читao сам ових дана код Габријела Гарсије Маркеса да писци махом почињу да се баве мемоарском књижевношћу када се заморе. А ја бих додао, кад услед замора и година престану да се чуде стварима и догађајима око себе, кад им ослаби мој запажања и учини им се да је све већ речено. Тада се, будући да им

свет око њих ништа више ново и значајно не казује, окрећу себи, по-купшавајући да у том бунару нешто изнађу и упецају што би и друге могло да заинтересује. Признајем да сам и ја у таквој ситуацији, кад ми је понестало нових идеја и мотива, почeo да пишем „Одломке сећања“ и „Узгредне забелешке“, као и белешке „Између редова“ које у вашем листу објављујем. При том вазда имам на уму две изреке, једну, народну: „Засвирати и за пас заденуту“ и другу, Скерлићеву, оштру и виспрену: „Перо је за стара човека исто тако опасно оруђе као и нож за дете“.

• Сматрате ли да су „Мреже“ ваше најцеловитије дјело?

- Не знам и није на мени да то оцењујем. У садашњем тренутку мени је, као и сваком родитељу, најближе и најдраже оно које је најмлађе, последње написано и објављено.

• Ваше цјелокупно дјело у основи има једну педагошко-етичку сврху?

- Можда, али то не бих смео да призnam из страха да ми то критика не замери. Јер, откако је постала популарна изрека једног америчког филмског критичара који је кад су га питали какву поруку носи његов филм, одговорио да он није поштар да носи поруке - сада се сви ограђују од порука, поготово од педагошко-етичких. Али, ја имам на уму изреку једног веома угледног енглеског писца, који је изјавио да човек на путом острву никад не би написао ни ретка ако се не бар надао да његова порука, затворена у бочу и спуштена у море, не би бар до неког човека доплутала.

• Готово дviјe godine u „Приморским новинама“ објављујете своје биљешке. Откуđ to da u нашем листу заузимате толики простор?

- Мислим да сам то заслужио и тиме што већ више од педесет година долазим у Будву сваке године, а последњих тридесет проводим у Паштровићима и по попа године. Па и тиме што сам овде написао највећи део својих, како ви кажете, дјела.

Разговарали:
Бошко БОГЕТИЋ
Вук КРЊЕВИЋ

Ко се боји кришке нека не узима џеро у руке

на крају XX вијека, које је заошијачила модерна с почетка вијека?

- Мислим да је цела књижевност запала у велику кризу крајем XX века, свуда у свету, делом због моралне катастрофе и губљења перспективе, после великог друштвеног слома деведесетих година. А „постмодерна“ код нас био је у ствари очајнички покушај неколицине млађих писаца, на челу са идеологом Јерковом, да се извуке из мочваре и „мртвог мора“ на суво земљиште, и више нови назив, но нови књижевни покрет, будући да ни они, како ни другде у светској литератури, у датим околностима, нису могли да изнедре ништа ново.

• Да ли бисте данас, на прагу новог миленијума, прокоментарисали своју циничну из-

раздобља и кад ваља почињати од новог почетка, са другачијих позиција и различитим књижевним иразима. Надреалисти, после Првог рата, били су носиоци такве једне побуне против устајалог реализма и у хаосу који су излагали могли су се назрети неки нови путеви. Било је такво време, које је обећавало нове видике и нова плодоносна друштвена решења. Код постмодерниста неколицина млађих писаца, мислим пре свега на Албахарија и Пантића, написали су и неке занимљиве и веома добре књиге, али им безизлазна и бесперспективна ситуација у којој су се нашли није нудила могућност ни да они понуде нека нова решења и изнађу неки излаз. У ствари, чини ми се да је истакнута нова фирм

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ДОБРА СТАРА ВРЕМЕНА

ПИСМА

Један напис о филателији и човеку који се бави њоме, објављен од једног суптилног новинара у суботњем додатку „Побједе”, у додатку „Култура, друштво”, разлог је да напишем овај текст о писмима.

Некада је писање писама било основни вид комуникације међу људима на удаљености. Писма су тада била од значаја у нашем животу. Писала су се љубавна писма, писма родитељима, драгим и блиским особама, пријатељима... У писмима су све ове релације добијале „више душе” у њима оригиналније су биле наше мисли и емоције. Уопште, човек је човеку оно што жели писмом могао саопштити шире, потпуније и ближе. Мало је ко телефонирао.

Нађох за сходно да опет прегледам моју некада давно добијају и већ пожутјелу од година пошту.

Нађох писма која је писао Јеленин отац као поморац из Норфолка, Хјустона, Сантоса, Розарија, Ротердама и из дру-

гих европских и сјеветских лука и градова. Могла сам тада из тих опширних и садржајних писама, сјећам се, да пред собом створим праву слику о свим овим градовима.

Нађох писма од давне пријатељице из Загреба, где пише о другим и лијепим штетњама које се могу организовати по Загребачкој гори (Сљемену)... И најави овог писма, сјећам се, могла сам да задовољим своје огромне жеље за путовањима и своју радозналост.

То су била мала духовна богословија.

Писма, али сва са старим, старијим датумима. Нигде писма са новијим датумом.

Више се и не пишу и не добијају писма.

Више нико никоме не пише. Не пишу се више љубавна писма, писма пријатељима, блиским и драгим особама.

Не пишу се писма са љетовања, са путовања, са дужих или краћих одмора, са мора или из градова.

У холу стамбених зграда се

више и не утрађују поштанска сандучад. Где су некада и постојала, обично су грубо испушчана, поломљена. У мојој згради, зачудо, још увијек уредно опстају поштанска сандучад, али у њима никада не примијетих писмо, разгледницу, честитку. У њима су само разни рачуни за комуналне услуге или папира које неко шаље из рекламијних разлога.

И ово је једно од обиљежја времена у коме живимо.

Да ли ће се више писати писма? Да ли ће више постојати тај вид комуницирања међу људима? Да ли ће се као некада овим путем изјављивати љубав, мисли, осећања, жеље, тужне и радосне поруке?

Можда ће, надајмо се, неко вријеме опет вратити стари значај нашим драгим писмима и осталим пошиљкама која смо заборавили? Можда...?

И биће, опет, некако другачије него сада... Биће више љубави, пријатељства, познанства...

Даница ЛОНЧАРЕВИЋ

ПТИЦЕ НЕ УМИРУ ПЈЕВАЈУЋИ

(Запис о Скадарском језеру из периода када је оно најпосећеније јшицама)

Приближавајући се Вирпазару запазили смо да на Скадарском језеру има мање птица од више стотина хиљада, колико су нам „обећали” да ће их бити крајем јануара. Обилазећи језеро по лијепом сунчаном дану, закључили смо да нас утисак није преварио... Посебну пажњу привукло нам је древно утврђење Лесендро, које се јутрос као кристал оцртавало на мирној површини језера. Каде ли је пало напамет да посред тврђаве монтира циновски далековод!?

Срели смо понеку скупину корморана и гњураца, мање дивљих патака, а још мање других птица које смо очекивали у већем броју, балујске, вранци, пеликан, водени бикови. Умјесто њиховог лепрша, одасвуд су се чули одјеци пукњева. То су ловци, динамиташи и други птицомрци, немилосрдно убијали птице. Њихови моћни глисери пресијају се глатку површину воде уздуž и попрјеко. Зар нема никог да их задржи, забрани им да убијају?

Понеки дјелови језера су полузамрзнути и ту се птице задржавају. У једном таквом кутку примијетили смо дивљу патку која је покушавала да спасе своје начић од грабежљивог сокола. Безуспјешно. Соко је био спретнији. Зграбио је једно паче и хладно га исчерио на очиглед пренеражене мајке.

На џести од Вирпазара до Врањине на сваком кораку лежале су прегажене птице. Било је очигледно да нису умрле пјевајући.

Данас је ситна киша својом којном одјенула читав крај. Језерска вода мрешкала се у концентричним круговима од ситних ки-

шних капи које су упорно падале. Ентузијасти „Планинско-смучарског друштва „Жељезничар“ из Београда колебали су се да ли да пођу на планирану вожњу језером, јер кишило је и бивало све хладније, а бродић није имао кабину. Убеђивао сам их да кренемо, јер су услови за снимање били изузетно повољни, наглашавајући да добар снимак не зависи само од сунчеве светlosti.

Прихватили су мој предлог и већ након неколико стотина метара сви су се утишали задивљени призором: острвце трске златноклерове боје; гроздови корморана сушили су крила на гранама потопљеног дрвећа, чудесни одрази у води одбачених предмета. На жалост одустали смо од пловидбе ка Ријеци Црнојевића и на тај начин лишили се могућности да видимо можда два најатрактивнија споменика на Скадарском језеру: градове Жабљак и Ком. Умјесто тога опловили смо Врањину која је некада била острво. Успут смо срели незаобилазне утамњиваче птица. Пуцало се као да је ријеч о фронту, а не о боравишту птица.

Обале и дјелови језера били су претрпани свакојаким отпадом. Биле су то непрегледне гомиле пластичних флаша, лименки, аутомобилских олувија, старих шпорета, фрижидера и... највише најлон кеса у свим бојама. Висиле су по гранама врба, топола и другог дрвећа које је до пола било потопљено. И, гледиши: у тим кесама препознао сам силуете разних птица: палагаје, роде и друге мени непознате крилате створове. На тај начин пејсаж чудесно лијепог Скадарског језера био је „обогаћен“ једним апсурдним свијетом.

Милутин ДЕДИЋ

„Лабурнум“, који може да повезе 1250 путника и око 300 возила запловио је између Бара и Барија „ухапшен“ је током друге седмице јуна. Привредни суд из Подгорице донио је, наиме, временски мјеру, којом забрањује испловљавање овог брода из барске луке због дуга „Прекоокеанској пловидби“ који износи око 2 милиона марака. Агенти Лучке калатетије из Бара одузели су документа броду, он је уклоњен с путничког гата луке и усидрен мало подаље. Трошкове лежарине у луци и издржавања помораца сноси власник брода.

„Лабурнум“, који може да повезе 1250 путника и око 300 возила запловио је између Бара и Барија у октобру 1994. године. Крајем новембра „Прекоокеанској пловидби“ потписала је уговор с фирмом „Чартер хол шпинг компаније“ из Кипра о унајмљивању ферибота за линију Бар-Бари. Учињено је да посредством компаније „Данвел марине“ из Севенакса у Великој Британији, која је, како тврде у Бару, власник брода. Према уговору који није временски ограничен 30 одсто од промета

који се остварује на овој међународној линији припада Баранима. Постоји је текао добро, путника и возила је било пуно, нарочито у појединим периодима. Нарања и девиза јер путовање овим бродом није ни мало било јефтино. Но, у посљедње вријeme власник „Лабурнума“ није плаћао обавезе и дуго су се гомилали. Барани су пресавили табак и уз тужбу суду поднijeli ненаплаћене рачуне за износ од 944.875 долара.

Три дана послије одлуке у Бару је стигао теретни брод „Хорнбим“, кипар-

ске фирме „Трансеуропе“, која је водила брод „Лабурнум“. Он је замијенио „Лабурнум“ на линији за Бару до даљег, а његов агент није више „Прекоокеанској пловидби“ већ фирмом „Вектра“ из Подгорице.

Овај потез „Трансеуропе“ која је добила сагласност надлежних власти огорчила је људе из барске компаније. Раде Радоман, директор агенције „Прекоокеанске“ сматра да је овај начин његовој фирмам узета линија која је отворена још 1965. године када је на њој за-

пловио чуvenи ферибот „Свети Стефан“ који је недавно пошао у старо гвожђе.

— Ми смо, дакле, у ову линију улагали 35 година, прије неколико мјесеци на једном састанку у Министарству поморства и саобраћаја је речено да је она наша и ми смо у припреми за куповину новог ферибота. Већ смо издвојили 5 милиона долара за тај посао. Није нам јасно да се сада уводи у уносан посао приватник, а ми остајемо кратких рукава — каже Радоман.

И још једно реаговање

из „Прекоокеанске пловидбе“: зашто је на линији за Бару запловио „Хорнбим“ који је теретни брод, када ми имамо истакав, брод „Албу“ који већ плови на тој линији?

У барској бродарској компанији наглашавају да не желе никакав монопол, али да им је намјера да они и даље плове на овој линији коју су сами отворили и то у терминима који им припадају. А које је од прије неколико дана узела „Вектра“, односно компанија „Трансеуропа“.

С. Ш. Г.

Сезона

НОСИМ ЦРВЕНИ ТЕПИХ
ЗА МОГ ПРВОГ ГОСТА...

Е, ОВАЈ
ЈЕ МОЈ...

ДОГАЂАЈ СЕ ОКО НАС

„УХАПШЕН“ ФЕРИБОТ „ЛАБУРНУМ“

Ферибот „Лабурнум“, који саобраћа између Бара и Барија „ухапшен“ је током друге седмице јуна. Привредни суд из Подгорице донио је, наиме, временски мјеру, којом забрањује испловљавање овог брода из барске луке због дуга „Прекоокеанској пловидби“ који износи око 2 милиона марака. Агенти Лучке калатетије из Бара одузели су документа броду, он је уклоњен с путничког гата луке и усидрен мало подаље. Трошкове лежарине у луци и издржавања помораца сноси власник брода.

„Лабурнум“, који може да повезе 1250 путника и око 300 возила запловио је између Бара и Барија у октобру 1994. године. Крајем новембра „Прекоокеанској пловидби“ потписала је уговор с фирмом „Чартер хол шпинг компаније“ из Кипра о унајмљивању ферибота за линију Бар-Бари. Учињено је да посредством компаније „Данвел марине“ из Севенакса у Великој Британији, која је, како тврде у Бару, власник брода. Према уговору који није временски ограничен 30 одсто од промета

који се остварује на овој међународној линији припада Баранима. Постоји је текао добро, путника и возила је било пуно, нарочито у појединим периодима. Нарања и девиза јер путовање овим бродом није ни мало било јефтино. Но, у посљедње вријeme власник „Лабурнума“ није плаћао обавезе и дуго су се гомилали. Барани су пресавили табак и уз тужбу суду поднijeli ненаплаћене рачуне за износ од 944.875 долара.

Три дана послије одлуке у Бару је стигао теретни брод „Хорнбим“, кипар-

ЗАПИСИ

КА ОБНОВИ ПРИМОРСКИХ СЕЛА

ПРОМИШЉАЊЕ О ТРАДИЦИОНАЛНОЈ АРХИТЕКТУРИ

Петровац, почетак јуна 2000. и питање „Традиционалне архитектуре Црне Горе”, које је у једном врелом и другом олујном дану окупило у организацији Грађевинског факултета из Подгорице и под покровитељством Министарства уређења простора, стотинак људи, пројектаната и грађевинара, научника и практичара, слободних архитеката и оних из градских урбанистичких заводова и завода за заштиту споменика културе, из великих кућа као и оних из неформалних група, званичника и независних мислилаца, све њих заједно, на једном мјесту да уз модерацију доцента др Душана Вуксановића покушају да одговоре на питања „искуства, поука и видика” у традиционалној архитектури.

Шта је традиционална архитектура, посебно Црне Горе, како је разумјети као духовну датост, а не као лоше интерпретиран фолклор (Р. Радовић), како је сагледати као својеврсну кристализацију предела и човјекове свјести (П. Перовић), на који начин транспоновати њене вриједности декодирањем изворног контекста (М. Бобић), како јеочитати као парадигму (Д. Вуксановић), какве су могућности повратка принципима верникуларне архитектуре (Д. Радовић) најзад како и шта са градитељским наслеђем у просторном планирању (В. Ђуровић), па и да ли је могуће размишљати о ланцу планинских приобалних села као о „брдском добру“ (В. Маџура) биле су неке од уводних теза које су дале релативно широку, али и доволно чврсту подлогу размишљању о архитектури и традицији. Урбанистички и просторно планерски аспект традиционалне архитектуре су сагледани кроз већи број радова.

Међу њима се истичу разматрања о урбаним нуклеусима у градитељском наслеђу Црне Горе (Ј. Калезин), затим питање савремених интервенција у споменичким целинама (С. Симоновић) па тема традиционалне архитектуре око развојног изазова (Г. Михаљевић), као и рад који говори о традиционалној архитектури приморја и њеном третману у просторним плановима (С. Кајајић). Посебно значајан сегмент чинили су радови окренути ка ревитализацији наслеђа и развоју који су се дотицали конкретних насељских ситуација и сасвим конкретних амбијената и објекта. Ту су питање регионалног аспекта ревитализације села приморја (Д. Марковић), као и рад о проблематици валоризације и заштите традиционалних села у зони Под-

горице (В. Кнежевић). Затим су приказани стара вароши у Подгорици (В. Кнежевић), насеље Горње и Доње сеоце у Црници (Д. Симоновић), приморска насеља Боке, посебно Пераст (З. Милошевић) и Паштровска насеља (А. Кековић). Свemu претходном додајемо и радове који залазе у „детаљ“ као што су проблематика материјализације еколошке куће (Р. Ковачевић), затим кровова (В. Богдановић) и прозора (Д. Мировић и Д. Аћимовић). Најзад, али никако на крају, била је атрактивна представа рада младе истраживачке групе Експедиција која неколико задњих година успијева да организује многе друштвене субјекте и да заједно са студентима изведе значај-

ска полиција, а и стилистика и форма, све су то биле теме чија је проблематизација отсликала пуну сложеност материје традиционалне архитектуре и односа прама њој. Организатори скупа сачиниће закључке, умножиће их и послати на разне стране, са њима ће упознати једно, друго, треће министарство. Нама овде остаје да направимо своје закључке. Три су важне вриједности савјетовања у Петровцу. На теоретском плану, показало се да ова генерација архитеката традиционалну архитектуру разумије као један од објективних, нужних, пожељних темеља на коме се гради поглед ка будућности, а не ка фолклористички артефакт усмјерен ка дизни-

Једно ћрванско село - истраживачки штепен трупе „Енднијо“

не урбанистичке архитектонске истражне радове на подручју Пераста и Гребља.

Од списатељског ништа мање значајан није био ни дискурсивни сегмент овог скupa. Његов најатрактивнији дио који се одвијао у кући Михаљевића у селу Грађани - у етно-музеолошки обрађеном амбијенту једне од главних просторија - као централно питање расправе поставио је услове ревитализације села у једном широко схваћеном смислу, од социјалног и демографског, преко економског и финансијског до просторног и архитектонског. У том контексту је било говора о ефектима урбанизације, о насељавању доњих и пражњењу горњих насеља које је у току, о потреби модернизације, о равнотежи глобално - локално итд, затим је било истицано питање смисла и домета физичке обнове, снаге и значаја архитектонске рестаурације и заштите, као и инструмената имплементације који се у тако широко схваћеној „руралној“ материји могу и морају користити. Потпицаје креативности или флексибилан план, или врло наменски кредит и одговарајућа пореска политика, па и грађевин-

лендизацији земље. Друго, скуп у Петровцу је показао да заједница оних који размишљају и дјелују у области традиционалне архитектуре Црне Горе није мали, није немоћна и да може да буде објективна на друштвена снага која ће помоћи адекватном очувању традиционалне архитектуре, посебно њених значајних објеката и простора, али и избегавању њеног лошег третмана и кич интерпретације.

Треће, можда и најважније, показало се да у ову материју укључени не само институционално организоване снаге са великим илустрираним архитектетима способни да кроз своје истраживачке ролне и свеске протjeraju десетине километара терена на којима лежи традиционална архитектура. Све претходно речено упућује на поиска да данас у Црној Гори постоји један и спонтано и свесно нарастао професионални покрет који може и треба да буде искоришћен у правцу активирања оне градитељске баштине која чини и чува регионални идентитет у мозаiku идентитета Медитерана и балканског простора.

Владимир МАЏУРА

ДНЕВНИК Н(обијара) Н(адничара)

Пише: Сабо Грегорић

НАПРСЛЕ РИЈЕЧИ

живља још увијек нема слободу кретања.

Слобода, слобода, ја запео као мутав, као да нема других тема. О земљу моја трљана тврdom љесом чемера...

Дан послије, увече. Пријевремени локални избори у Херцег Новом и Подгорици су успјели. Народ је овако одлучио: Милу главни Момиру Нови град. Подјеле се настављају, срећом мирно и даље. Када ће се ова Црна Гора, једном измирити, заглрли, освијестити па заборавити, кренути мало испред себе...?

Црна Гора, огњило чејње. Може ли становати мало код себе, може ли себе претећи? Себе ради. Од мора је дубљи и од Ловћена већи био само Његош. Ту се сви слажемо, углавном. Али наук слабо присвајамо. До Бога слабо.

Петнаестога јуна. Опет су пущни узнемирили Будву. Увече, пред саму поново, нишанили су Вука Драшковића, док је у свом стану тамо испод Дубовице одмарao. Но Вук се није дао: од седам куршума два су га окрznula, један је очешао лијево уво, други ограбeo десну сљепоочницу. Остали су се зарили у зидове собе, у којој се лидер СПО спасио бацајући се на под из зида. Град је за тили час блокиран, настала је потјера за атенаторима.

Шеснаестога јуна. С још неколико новинара сам у Вуковом стану. Уморан, но сасвим прибран каже: доворшавали су оно што су започели у октобру на Ибарској магистрали. У Србији су на мети моја и многе друге главе.

Вукашин Мараš, министар полиције, који сједи до Вука видно је узбуђен: неће им, каже, успјети пущни у демократију Црне Горе. Признаје да нијесу били на висини затјатка у полицији и најављује смјене. И сам сам, каже одговоран, и понудио оставку премијеру Црне Горе.

Увече, његов помоћник Вук Бошковић саопштава: ухапшени су осумњичени нападачи, стигли су из Београда, знају се и њихови помагачи и налодавци. Имена ће бити касније саопштена.

Седамнаестога јуна. Јутро је пуно вјетра који разгони помalo топлину. Кише нема, заоблизи и Приморје и Крагујевац. Опет је све мирно, имена будванских атентатора још нијесу саопштена. Скоро ће, кажу.

У ријечима пукотине, које се тешко крпе. Тишине памте боље дане и у Будви и наоколо. Када се сањало у клинастој постљи опреза. И када се мирно спавао. Тишине само памте, а како до њих кроз ову буку?

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

КРИТЕРИЈУМИ

Неколико дана пред смрт Исидора је одговорила на анкету „Лет у XXI вијек“:

„А данашњи човек срља како нико досад није! Победе су му величанствене, натчовечне. Направи потоп, да би вода прогорела сетошћу и енергијом ватре. Запали вулкан где хоће, у сијунском атому, или над целим континентом и народом... Чека ли и њега ограничење, мора ли се вратити Земљи и хлебу? Ако икад дође до тога, два су немирна питања наша. Шта ће бити од њега? Ко ће тада бити он?“

Свеједно, велики печат човек остаје на материју“.

Умрла је 5. априла 1958. године, а текст је објављен 30. марта.

А годину дана раније писала је дијагнозу свога доба: „Човек остаје мање или више онај Мађионичарев шегрт, уварда једно, друго, десето, ослободи тајну, а она тајна, зафункционише као помамна. Види човек тада да није прегвидео да не уме да задржи или и рапшини, да врати у природне услове и мере и најуку и вештину у дејствима. Осећате ли меру ужаса у свету од ослобођених тајни? Јер човечно је да човек употреби једног дана бомбу као мађионичар било као шегрт... Укратко, вуче ме, придобија ме уметност, стара и нова, ако њу вуку светска и васионска питања, ако тражи кључеве за нову цивилизацију међу људима, али у релацијама светским. Ето нас на дотрајалости хришћанске цивилизације! Хирошима је лампа на раскршћу. На крајњи Исток смо послали најмодернију посланицу хришћанске цивилизације са Запада. Свеједно, што кључеве нове цивилизације ко зна кад ће, и у коликом броју, човек наћи...“

Присјећам се ових Исидориних опомена за мартовских дана када са горчином и са скептом, поново, у сјећању гледамо

слике НАТО бомбардовања Србије и чујемо шумове експлозија и осјећамо сјенке страха и понижења. Гађани смо најмодернијим ракетама, прецизним и злехудим, ракетама које погађају циљ. А циљ су били и живи људи у возовима и колонама или људи који творе и емитују телевизијски програм. Колатералним грешкама страдавали су и људи у болницама, у кућама, на улицама. Све је то стварало у мени гађење и жалобни скептицизам - насиљни скептицизам из источника насиљне смрти.

Макс Хоркхјер тврди да је позитивни садржај скептиса индивидуа. Очигледно, цијена је за нас била превисока. Никада нећу заборавити онај чудесни инат Београђана да играју и пјевају по трговима и улицама под звучима детонација и сирена али, ипак, био сам омађијан, и остао заувијек, херојском апсурдношћу геста једне младе жене у високој трудноћи која је на трудничком стомаку носила знак мете док је прилазила Тргу републике водећи синчића за руку. Личило ми је то на обредно приношење жртве.

Ернст Блох би рекао: „...Нема људског достојанства без окончања нужде, али ни човјеку примјерне среће без окончања стараг и новог поднештва.“

Исидора се питала о кључевима нове цивилизације? Шта ће бити од човјека? „Ко ће тада бити он?“

Ево једнога могућног одговора из године 1983.:

Када је током Другог свјетског рата Томас Ман, посредством „Гласа Америке“, држао дугу серију предавања против нацизма и националсоцијалистичке Њемачке, обрушајући се умним аргументима на мултистички и националистички основ хитлеризма, рекао је у једном часу да он говори управо тако јер је Нијемац, пошто у њемачкој духовној традицији постоји - и траје - и она друга демократска традиција,

традиција осјећањивања човјека. Управо сложеност и сложивост традиције, њена духовна поливалентност, и јесте она „историјско памћење“ које тори трајност и утемељеност националног бића. Маркс је упозоравао на то да је критичка свијест историјска свијест и да је она непостојаћа без дубоког познавања свих еманација националног бића али је, истовремено, и жудња за превладавањем условности историјскога часа у којем настаје у име универзалних категорија човјечности. Истовремено, Томас Ман се није лиbio да сам одређује, и тумачи, сопствену позицију као позицију грађанина који заступа идеје демократске, грађанске традиције наглашавајући тиме не само параметре критичке свијести као историјске већ и као класне свијести. У том смислу је Ман, у оквиру грађanskog духовно-историјског хоризонта, остао свједоком, тумачем, препрезентантом онога што јесте унутар јединство класног и националног. И када се данас противстављају те двије темељне категорије, зарад једне или друге, онда се пренебрегава управо она сложивост, историјска испреплетеност агресивних и прогресивних завјештања о судбини народа. Управо је, када је о нашој српској традицији ријеч, социјалистичка демократска традиција била она врста алтернативног мишљења, она врста критичке свијести која је отварала могућност превладавања усих, прагматичних националних условности одређеног историјског часа и отварања ширих духовних хоризоната. Потискивање такве демократске традиције може нас довести до стезања духовних хоризоната и њихова својења на ону врсту апологетике националног бића које све вриједности види искључиво у сопственом искуству, а све опакости у туђем. Наравно да је тајко поимање ствари не

само регресивно већ и реgresивno.

А управо је култура она врста трајне човјекове опсесије која тежи ка универзалном, ка човјечном на основу појединачних искустава колико и на основу колективне судбине. Трагање по архетипским сликама или слутњама што ће доћи - све је то она трајна човјекова потреба да се досеће не само истина одређеног историјског часа већ и да се појми и изнађе смисао људске судбине. Та плејбеска тенденција у култури показала се изузетно снажном у нашем добу.

Међутим, у овом истом нашем добу присуствујемо узлудним напорима да се покаже супремација

једне културе над другом. Култура постаје полигон надметања самобитности нације.

Није, дакако, ријеч само о Енглезима и Ирцима, или о Фламанцима и Валонцима, већ и о народима који творе Југославију. Истина је да су неке нације конституисане раније а неке касније, неке националне културе су дуготрајне а неке су у наглом успону али је, сматрам, идеја о преплитанују сродних традиција и култура и те како могућна. Није само Његош припадник дводјица националних култура, већ су то и Десница или Андреј, а да то ни најмање не смета ни једној, ни другој, ни трећој страни. Управо по својој многозначности, или ако хоћете поливалентности, култура превазилази ограниченост свега онога што је у њој појединачно, локално, ограничено и лимитирано, досежући универзална значења.

Критичка свијест о традицији културе и јесте са-мосвијест која покреће жудњу ка новим просторима човјечности. Примјер Лазе Костића занимљив је управо по тој снажној креативној моћи превазилажења локалног у дослуху са савременим идејама такозваног свјетског духа.

Несреће духовне природе, а неспоразуми идеолошко-политичке, и почињу онда када се афирмација сопствене културе почне сматрати ваљаном у негирању неке друге. Управо тада почињу да дејствују ирационални фактори чија агресивност вазда има деструктивни карактер.

Тако, на пример, Миодраг Булатовић изјављује у љубљанској „Телексу“ од 20. јануара 1983. године да је језик „заја усуд сваког народа малог или великог“ хтијући Словенцима да „објасни“, управо њима којима је језик био највиша одбрана и културе и националног бића током историје, да је то „малограђанска мелодија, лаж, шпекулација, голо придобијање гласова малограђанских и ситно сопственичких слојева“. А у бити је културе да се оплемењује у додиру са другачијим идејама. Сло-

јевитост и многозначност културе омогућава да се у традицији сопствене националне културе трага за оним духовним просторима који ће у часу настанка нових слојева културе, цивилизацијских нивоа, бити настављени. Проучавање традиције због тога и јесте изазов за сваку савремену претпоставку нове културе.

Позиција Томаса Мана, она претпоставка о укоријењености у традицији своје националне културе када је она посве изневрена и извртопена, и јесте права природа односа према традицији. Она гаји оно повјерење у културу које је прихвата као стожер националног живота. Појмови народне културе тада и јесу појмови традиције која ће бити обновљена и настављена.

Критичка свијест о традицији културе и јесте са-мосвијест која покреће жудњу ка новим просторима човјечности.

За нама су жалосна и суррова искуства тоталитаристичких модела културе у којима је, у хитлеризму примјерице, здрава култура била мјерена мјерилом раснонационалним, а у стаљинизму примјерице, идеолошко-класним. Све друго, било је проглашавано непожељним. Још прије педесетак година такви антидемократски обрасци културе били су сакрочанти а њихова примјена служила је не само спаљивању књига већ и смицању глава.

Тоталитарно мишљење је због тога и погубно по несметани и потентни развој културе јер тежи својењу културе на доктринирано изведене обрасце. А они су увијек недемократски. Управо због тога Марково становише о несагласности успона и падова друштвених формација и процвати и рецесије културе и умјетности има своје пуно и правно значење. Наиме, култура има свој унутарни аутохтони развој и ток. Она је, дакако, више везана за цивилизацијске

О МЈЕРИ УЖАСА

Будна су кола небеска - сунце
ти у њедрима коначило!

Поетски елемент је дошао до свог правог и потпу ног израза у структури романа *Ријека* Чеда Вуковића и то у тоналитету, атмосferи, начину транспоновања животних манифестација, просторно-временским датотима, а нарочито по неодређеној позицији наратора који више наслуђује, доживљава, осјећа, а мање приповиједа, па отуда нема класичног тока радње, карактеризације ликови; његова функција у тексту блиска је лирском субјекту што је карактеристика поетског, а не епског модела казивања. Лиризација романескног ткива присутна је у обраћању, именовању ријеке, воде, у несмеђеном имагинарном разговору с њом, из којег ничу новостворени свјетови. У роману постоји стална тежња да се иза ријечи, факта, појавне стварности досегне заумна граница која се само слути и наговјештава помоћу свјетlosti, мита, поезије што карактерише у доброј мјери нарацију овог изузетног приповедача и романсијера.

Осуђеник („Лицем сунцу, на колјена!“), чије име није сапштењено, на неком острву, каменолому (прва асоцијација конотира с голооточким или кафијанским простором), он или његов двојник прислушкује ријеку, води с њом разговоре, идентификује се, постаје њен рукавац, њен најдубљи одвојак. Обраћање и именовање имагинарне ријеке

од стране исто тако имагинарног наратора реципира се, причуја као ватја, молба, жалба на нечим и некога - на сва зла овог свјета која су га снашила у каменолому, живот уопште. Безимени осуђеник, голооточки или кафијански, свеједено, као да тражи спас од воде, ријеке („Па, чуј ме добро, мјесечинаста вода.“), обраћа јој се као живом бићу, једином саговорнику у чијем се тишику назире икон, друга, трансцендентна стварност. Именовања су бројна, језички и естетски изражајна, лијепа, експресивна. Ријека је: тајновита, чаровита вода, некад свевидница, а некад: неразговорна жуборка, зна да буде и гласнотка („утањи дјевојачким гласом“), притишана, притјеница, па опет орна и разговорна, разговорница, живоговорница, гласносница, хучница, распјевана вода, злогласница, двогласница, жалбница, жуборкиња.

Логично, све је ово персонификација, обиљежје, знак, метафора ријечног гласа кроз простор и вријеме. Варијације гласа ријеке сусрећемо кроз читав романески текст који је у већини случајева поетски интониран:

„Није она из земље. С неба је сишила, с неба у ову долину. Сишила је на вјечити плач - с нама и за нама, за злом судбином нашом, на плач је сишила.“

Иако су ово поетске фикције комске ријеке (проплете воде), географски, заиста као да извира с неба, а можда и Вуковићева Злоречица (злоречи) с висине, из свјетlosti - и сви ови описи, поезија у њима, филозофија, мит везани

су за ријеке, инспирисани су, претпостављамо, Вуковићевом родном ријеком која противе његовом прозом као бескрајница, бестојница, савјетница, посестрима из чије воде и свјетlosti израста једна вијеком мјерена литература.

Кроз читав овај роман причуја се рефрен, неодређен, у облику питања:

„Јеси ли слушао како Ријека плаче?...“ (У свим наводима прекид текста је ауторов).

Или још лјепши, поетскији примјер, питање, запомагање, обраћање исто тако неком непознатом, неидентификованим:

„Јеси ли, икад-икад, слушао како ријека плаче?...“

У овом романеском штиву не зна се ко чијим гласом збори, да ли човјек гласом ријеке или ријека гласом човјека: зна се једино, по аутору овог романа, да пјесник мора да се чује „гласом горе и воде, муње и понора и људских груди!“ Тако се просто Вуковићу отме лирских уздах, стих, у перманентном диспуту с ријеком:

„Кад ћеш проговорити ти, свјетлоносна?“

Можда најљеп

ФЕЉТОН

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

ОДАБРАЛА: Јиљана ЗЕНОВИЋ

Др Јелисавеша Субошић, наш познати лингвиста, историчар језика и професор на Филозофском факултету у Никшићу, објавила је посатак које је пронашла у архивској грађи Историјске архиве Котор, о школовању С. М. Љубише у зборнику радова из науке, културе и умјешности „Бока“ (бр. 10. Херцег Нови, 1978. стр. 219-232).

Осим докуменације и нових чињеница из Љубишиног живота, за нас су посебно интересантни и подаци о историји школства у Будви.

Циљ нам је да у овом раду укажемо на основно школско образовање Стефана Митрова Љубише у његовом родном месту Будви, и у Котору. Податке за овај рад користили смо из до сада необјављене архивске грађе Историјског архива у Котору (скраћено: ИАК), и то из фонда Основне школе Котор (1817-1944. скраћено: ОШК). Грађа овог фонда је срећена само регистратурски, а унутар фасцикле није означена фолијација. Бројеви у напоменама, уз основну хронологију и радну сигнатуру фасцикле у ИАК-у, односе се на протоколисан број списка у некадашњој матичној, Вишој основној школи у Котору или Окружном инспекторату за основне школе у Котору. Број списка протоколисан у будванској школи увијек је наглашен.

Нижа основна школа у Будви од свога оснивања 1831/32. до 1938/39. била је подручна школа. Имала је два низа разреда у којим су се учили сви предмети прописани Програмом и за Вишој основној школу у Котору. Методика наставе у оба разреда изводила се као у каторској вишој основној школи. Школска администрација будванске школе такође се водила према утврђеним прописима.

Ради потпунијег освјетљавања ћаког доба у животу Стефана Митрова Љубише, у одређеним границима, дајемо и податке о васпитно-наставним садржима и организацијама школства.

Прва јавна Нижа основна школа у Будви почела је са радом за вријеме друге аустријске управе Боком (1814 - 1918). Основана је као подручна основна школа при матичној, Вишој основној школи у Котору, одлуком Комисије за основне школе Далмације при Покрајинској влади у Задру (I. R. Commissione delle Scuole Elementari, Zara), декретом бр. 527, од 18. јула 1831. г.¹ Нижа основна школа у Будви имала је и два ступња првог разреда: први разред низак ступња и први разред вишег ступња. Из низак ступња се прелазило у виши ступња (Prima classe Sezione inferiore, Prima classe Sezione superiore). Поред редовне, свагдање наставе, - и наставу недељом и празником, тзв. празничко-недељње школе за све разреде (Scuola Festivo-domenicale). У обје школе, свагдањијо и празничко, настава се дјелила на два полуодијешта, тј. на први и други семестар. Свако полуодијеште завршавало се јавним испитом ученика из свих наставних предмета, за сваки разред посебно, према унапријед утврђеном распореду.² Прије отварања прве јавне Ниже основне школе, у Будви су дједу обучавали приватни учитељи, Антон Којовић, свештеник, имао је 85 година када је обучавао 25 дјечака-дјевојчица. Учитељски рад започео је 1773.г.; Марко Билић, свештеник, 27 година обучавао је 13 дјечака, учитељски рад отпочео 1828.г.; Тереза Мирото, 52 године, обучавала 10 дјевојчица, учитељским радом бавила се од 1812.г.; Јелисавета Давидовић, православна учитељица од 48. г. учитељским радом се бавила од 1822.г.³ Нико није могао

бити постављен за учитеља нижих основних школа, ако није положио тромјесечни курс из методике наставе за основне школе при вишем основним школама, и ако се послиje тога испита није спасио за наставничку дужност.⁴

Управа ВОШК-а извијестила је 21. XII шк. 1831/32. год. власти у Будви да је Комисија за школство у Задру сагласна да учитељ Лука Свиловић буде и управитељ школе у Будви, уместо жупника дон Павла Маровића, који је завршио учитељски курс при ВОШК-у, 1824. г., због обавеза које Маровић има према другој парохији.⁵ Из изјештаја Луке Свиловића, првог управитеља и учитеља Ниже основне школе у Будви, на крају првог семестра, 31. III 1832. г. види се да је у првом разреду низак ступња било укупно 50 ученика, у првом разреду вишег ступња само 12, и то од девет до петнаест година, а у другом разреду свега 10 ученика.

13. марта 1832. г. полагао је јавни испит према програму за први семестар првог разреда вишег ступња и Стефан Љубиша, уведен у изјештај под редним бројем 2. У рујницима изјештаја налазе се следећи подаци: Gliubissa Stefano, greco od 10 година (отац му посједник), почео да полази школу 26. новембра 1831. г. (почетак рада Ниже основне школе у Будви, како се то може закључити из овог изјештаја, јер нико од ученика није почео раније да посјеђује наставу), показао је сљедећи успјех: вјеронаука одличан, понављање из вјеронауке одличан, читање одличан, писање одличан, аритметика одличан, ортоепија одличан, састављање реченица одличан, марљивост одличан, навике одличан. Општи успјех одличан, понављање из вјеронауке одличан, читање одличан, писање одличан, аритметика одличан, ортоепија одличан, састављање реченица одличан, марљивост одличан, навике одличан.

Управа је неколико пута изјештавала општину о потреби већег броја клупа, учила и ширег простора, а Марко Белошић, који се добро вољно понудио да помогне, саопштио је општини разлоге неизвршавања своје обавезе. Предсједник општине био је Јован Кризомоли. У примједби на крају прве стране овога изјештаја стјоји такође да је школа у Будви отворена декретом бр. 527, од 18. јула 1831. г., одлучком Комисије у Задру. Да је разлика у броју ученика који иду у школу и оних који не иду, а обавезни су, настала због болести ученика или њихове спријечености због обављања домаћих послова, чиме их обавезују родитељи. На стр. другој изјештаја се испити могли су ојвјеравати и жупници-пароси за ниже основне школе.⁶ Да би се уписао на први разред вишег ступња, Љубиша је морао имати писмено свједочанство о својим развијеним способностима да би одмах могао пратити наставу програмирану за овај разред. Свакако то је свједочанство морао ојвјерити и православни будвански парох, јер у прописима поменутог Правилника изричito стоји да ученик не може прећи из разреда у разред или из ниже школе у вишу, ако није довољно савладао све прописане му предмете, посебно из вјеро-науке.¹⁰

Уз изјештај, Лука Свиловић доставља и три прилога

пописа наставног градива које се учило у будванској школи. У првом разреду вишег ступња, који је учио Љубиша, вјеронаука се учила из Малог катихизиса. Овај учитељ био је двојезичне садржине, на италијанском и „илирско-далматинском“ језику.¹¹ За ученике православне конфесије нијесу још били предвиђени уџбеници према канону њихове обраде. За први семестар програм је предвиђао градиво из Малог катихизиса са питањима и одговорима до другог поглавља књиге, које се односило на хришћанску наду и поуздана. Читање се учило из тзв. Мале књиге са учењем простих реченица. Настава рачуна била је усмјерена на учење таблице рачуна напамет и увођење у четири просте рачунске радње. Настава је обухватала и писање, укључујући и цифре. Посебан предмет био је Увод у основе граматике. Ријечи.¹²

На крају ове прве године рада Ниже основне школе у Будви било је уписано у први разред низак ступња 44 ученика између 6 и 15 година, у први разред вишег ступња 11 ученика између 9 и 17 година и други разред свега 9 ученика између 11 и 15 година. По обављеном усменом јавном испиту из предмета за први разред вишег ступња, на крају другог полуодијешта, десетогодишњи Стефан Љубиша уведен је у списак под број 2 као Gliubissa Stefano, greco - а у изјештају на крају I семестра I разреда вишег ступња стоји Gliubissa Stefano, greco.

Лука Свиловић био је истовремено учитељ сва три разреда школе у Будви, вјероучитељ и управитељ до 6. априла 1832. г., када је жупник - декан будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.¹³ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.¹⁴ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.¹⁵ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.¹⁶ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, Антуна Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.¹⁷ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.¹⁸ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.¹⁹ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.²⁰ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.²¹ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.²² Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.²³ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.²⁴ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.²⁵ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.²⁶ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.²⁷ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.²⁸ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.²⁹ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.³⁰ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.³¹ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.³² У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.³³ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.³⁴ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.³⁵ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.³⁶ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.³⁷ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.³⁸ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.³⁹ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.⁴⁰ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.⁴¹ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.⁴² Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.⁴³ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.⁴⁴ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.⁴⁵ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.⁴⁶ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.⁴⁷ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.⁴⁸ У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.⁴⁹ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.⁵⁰ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г.⁵¹ Премјештен је у ВОШК 9.I 1835. г. за учитеља IV разреда.⁵² У изјештају Окружног школског инспектора при ВОШК-у, А. Башића, упућеном Комисији у Задру, о станову школских зграда и инвентару школе крајем школске године 1831/32. г. за будванску школу се каже да је дон Павле Маровић, декан-жупник будвански, дон Павле Маровић, постављен за вјероучитеља.⁵³ Током љетњих ферија, учитељ Свиловић трајко је одсуствује у Задру. Оно му је било одобрено под условом да се врати на дужност почетком нове школске године.⁵⁴ Лука Свиловић је рођен у Дубровнику, 29. новембра 1809. г

ФЕЉТОН

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ (3)

КПЈ У ПРИПРЕМИ ЗА УСТАНАК

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

Бројне околности утицале су да је НОП у разним дјеловима Југославије имао доста посебности у свом испољавању. Међутим, нека битна заједничка обиљежја давала су му јединствен карактер на читавом простору бивше Југославије. Поред усмјерености на ослобођење од окупатора и антифашистичке политичке суштине, једно од таквих битних обиљежја НОП-а била је улога Комунистичке партије Југославије у његовом организовању и вођењу.

Због раних шпекулација, кривотворења и подметања око улоге КПЈ у збињавањима за вријеме Другог свјетског рата, потребно је назначити неколико кључних момената који недвосмислено указују на досљедност и континuitet њене ослободилачке и антифашистичке политике.

Пета земаљска конференција КПЈ одржана је октобра 1940. године у Загребу. То је било кад је Други свјетски рат већ уврлико бијесни. Силе осовине су већ биле оствариле крупне војничке успјехе. Велики дио Европе већ је био покорен, а неке државе су се пријучиле Осовини. Ратна пријетња се очигледно приближавала Југославији. У документима Конференције (која је имала значајног конгреса) указује се „...на опасност која пријети земљи од сила Осовина које дрско и брутално намећује своју воју малим земљама Европе“; указује се да „...капитуланти и реакционарни режим Цветковић-Мачек својом унутрашњом и спољном политичком слабији Југославију, зато је потребно јачати позиције оних друштвених снага које су једино кадре да се одупру фашистичкој опасности и осујете освајачке планове сила Осовине према Југославији. У том циљу КПЈ се заједнице за стварање народне владе која би окупљала све прогресивне снаге народа са ослонцем на савез радника и сељака; КПЈ тражи склapanje споразума о узајамној помоћи са Совјетским Савезом“. *

У прогласу од 7. новембра 1940. године ЦК КПЈ упозорава да „непријатељи не зависности народа Југославије у самој Влади и војним врховима (...) на све могуће начине саботирају припреме за одбрану земље; за раџун фашистичких агресора раде отворено разни љотићевци, франковци и други агенти из иностранства“. **

Послије пете земаљске конференције при свим централним и покрајинским комитетима КПЈ основане су војне комисије. Организовано се дјелује и утиче у војси на јачање морала и спремности за одбрану земље од могуће агресије.

Средином марта 1941. године ЦК КПЈ објавио је Проглас у којем, поред осталог стоји: „Још је вријеме да се спаси независност, још је вријеме да се помрсе противнародни планови издајника народа, ако се створи пакт о узајамној помоћи са Совјетским Савезом, ако се најури ова издајничка влада и успостави народна влада, која ће водити првенствено бригу о интересима народа... нека се слије народа воља у један сијни народни покрет у борбу за ославање тих захтјева и наша ће слобода и независност бити осигуране.“

У покрету народних маса 27. марта 1941. године, који је захватио већину крајева Југославије, а био је народно снажан у Београду, најистакнутији функционери КПЈ су изашли из илегалности и јавно иступили на масовним зборовима. Нарочито су истицани захтјеви да се раскине уговор о приступању Југославије Тројном пакту и организује одбрана земље. Масе су одушевљено прихватале пароле и ставове КПЈ.

У току кратког трајања Априлског рата Политбиро ЦК КПЈ (10. априла) позива комунисте да учествују у рату и пружају отпор агресору, да се сакупља и чува оружје, како би оно остало у народу.

У Прогласу од 15. априла се истиче да ће комунисти и радничка класа бити у првим редовима народне борбе против освајача до коначне побједе - да ће се у тој борби рађати нови свјет и стварати на истинској независности и равноправности свих народа Југославије слободна братска заједница. Разобличава се квислиншки карактер НДХ која је већ била прогласила своју независност.

Маја 1941. године одржано је у Загребу савјетовање КПЈ на коме су анализирани стање и прилике у поробљеној земљи и узроци пораза у рату. Констатовано је да се КПЈ налази пред извршавањем своје историјске мисије - организовање и предвођење народа Југославије у борби против Југославије у борби против окупатора. Као непосредни задатак постављено је окупљање свих слојева народа у јединствени фронт борбе против окупатора и његових домаћих слуга. КПЈ није признала комадање Југославије од стране сила Осовине и њихових савезника и наставила је и сама да дјелује као јединствена општегословенска политичка снага.

У мају и јуну 1941. године изграђена је мрежа војних комитета при покрајинским и нижим руководствима КПЈ, пошто је војни комитет при ЦК КПЈ био раније формиран. Њихов задатак је био да предузимају конкретне мјере за припремање оружаних акција.

Приликом напада Њемачке на Совјетски Савез, 22. јуна 1941. године, Политбиро ЦК КПЈ упутио је истог дана Проглас радничкој класи и народима Југославије, позивајући их да свим средствима помогну праћену борбу СССР-а јер је то, уједно, и њихова борба. КПЈ је оцијенила да је улазак СССР-а у рат догађај који ће битно утицати на промјене у односу снага у сукобу свјетских размјера, чиме се стварају реалне могућности за успјешно вођење народноослободилачке борбе у Југославији. Зато већ 27. јуна Политбиро ЦК КПЈ образује Главни штаб народноослободилачких партизанских одреда Југославије. За команданта је одређен генерални секретар КПЈ Јосип Броз.

Четвртог јула је одржана сједница Политбира ЦК КПЈ на којој је одлучено да отпочне оружана борба против окупатора. У Прогласу који је тим поводом објавио ЦК позивају се народи Југославије „да своју земљу претворе у опседнути туђију за фаштистичке наступајуће снаге“. Ина-

чеве, КПЈ је читаву своју дјелатност остварила као строго центризована организација. Постојала је врло ригорозна обавезнost у спровођењу закључака и одлука старијег партијског органа све до чланства у ћелијама. У пракси је тај систем ефикасно функционисао јер је до фанатизма била развијена организованост и дисциплина у извршавању партијских задатака.

Делегат за Црну Гору био је Милован Ђилас. Он је на сједници која је одржана 8. јула упознао Покрајински комитет КПЈ за Црну Гору, Боку и Санџак са одлукама о устанку. Покрајински комитет је закључио да се одмах приступи извођењу оружаних акција. У том циљу упућени су делегати да пренесу ову директиву

чланицама. У пракси је тај систем између два окружна комитета... не бих хтио да правим било какве претпоставке о томе што би било да је друкчије било, али сматрам да би ситуација била далеко боља да је постојао ОК КПЈ за Боку од почетка и да је он руководио партијском организацијом у читавој Боки!“

Мјесни комитет за Котор покривао је подручје источног дијела Боке, укључујући и будванску о свето-стефанску општину. Његов састав са чланицима: Вељко Мијуновић, секретар, Мато Петровић, Крсто Гргуровић, Саво Старовић, Крсто Чрногорчевић, Јоле Врбица

стање свијести се мијењало. Ширила су се сазнања о политичким програмима који су критички оцењивали постојеће стање, укључујући и илегалну Комунистичку партију.

У томе је особито снажно дјеловало појављивање Николе Ђурковића као замјеника посланичког канџидата на изборима 1938. године на листи удружене опозиције. (За Ђурковића се у народу знало да је комуниста). Он је иступао на више скупова и у Грбљу, износећи врло отворено комунистичку поглед на тадашње прилике. Ђурковић је, кроз ову изборну кампању, стекао велику популарност у Грбљу и проширио круг симпатизера Комунистичке партије. То је и био циљ његовог ангажовања на изборима.

Све већи број младих људи у Грбљу је прихватао љевијарска схватања и био близак комунистима. Па, и поред тога, у Грбљу није било организованих комуниста. Покрајински комитет КП за Црну Гору је оцијено да постоји доста уски, секташки (како се тада квалифицирало) однос у Боки код пријема нових чланова. Та је критика била сасвим оправдана.

Кад је Грбаљ у питању, ту се, поред ове ускости, јављају и други проблеми. Наиме, каторска организација КП која је била упућена да прати стање у Грбљу била је највећим дијелом састављена од занатских радника, па је, због слабог поузданања и кривог оцењивања социјалних и политичких прилика у Грбљу, изградила резервисан однос према пријему чланства из ове средине. Чак ни послије окупације, када се већ јасно уобличавала организација КП на припремање устанка, у чему је повећање броја чланства и стварање нових организација послацима долазио један члан Комунистичке партије.

У Грбљу који је чинио скоро четвртину становништва подручја које је покривао МК Котор није постојала организација КПЈ, нити је у Грбљу живио иједан организовани припадник Комунистичке партије (!) Такво стање је било дуже вријеме прије Другог свјетског рата, а није се измјенило ни почетком окупације, па чак ни у вријеме припрема за подизање устанка (права организација је формирана тек пред крај 1941.). Ова чињеница је имала доста негативних последица које су утицале на развој народноослободилачког покрета у Грбљу током читавог рата.

Постојalo су, неоспорно, неке околности које нијесу биле повољне за шире утицај комунистичке политике и идеологије у Грбљу. То је била типично сеоска средина у којој је доминирао патријархални начин живота, са веома израженим конзервативним схватањима. Степен општег образовања био је доста низак, са релативно малим бројем интелектуалаца. Постојао је врло снажан утицај режимских партија које су вјешто манипулисале патриотичким осјећајима, тј. са дубоко укоријењеном тежњом Грбаљана да живе у слободној држави. Остваривање тих тежњи лукаво се поистовjeњivalo са постојећом властшћу и режимом у Краљевини Југославији. Режимска пропаганда, као и пропаганда већине грађанских политичких партија, настојала је да комунисте прикаже као рушитеље свих традиционалних вриједности - државе, краља, нације, цркве, породице. Међутим, контакти у Грбљу су тај задатак имали Мато Петровић и Блажко Смиљанић. Ти су одлазци били нешто чешћи у вријеме не-посредно прије устанка.

Међутим, контакти који су на овај начин остваривали и ограничавали су се на доста уски круг појединача којима се одржавала сталнија веза. То, наравно, није могло да замјени не-посредну везу комуниста са људима у свим селима, за шта је интересовање стално расло - нарочито послије уласка СССР-а у рат.

Истина, као ограничење за такве контакте јавља се и доста изражена резерва у Грбљу према „странцима“, као и неке наслиједеће предрасуде према срединама из којих су долазили делегирани чланови КП.

* Преглед историје КПЈ - Колектив аутора - Култура, Београд, 1963.

* Исто

Сјомен ћоча у Беашешићима у знак сјећања на борбу са Италијанима 25. марта 1942. године

окружним комитетима.

Десетог јула одржана је сједница Окружног комитета Боке, на којој су размотрене све конкретне мјере за реализацију одлуке о устанку. Окружни комитет Цетића је распоредио своје чланове по мјесним комитетима да дјелују и непосредни органи

и Анто Вукашиновић.

Априла 1941. године, на подручју Мјесног комитета Боке, било је 115 чланова КПЈ организованих у 11 ћелија. Крајем јуна 1941. године организација Комунистичке партије и идеологије у Грбљу. То је била типично сеоска средина у којој је доминирао патријархални начин живота, са веома израженим конзервативним схватањима. Степен општег образовања био је доста низак, са релативно малим бројем интелектуалаца. Постојао је врло снажан утицај режимских партија које су вјешто манипулисале патриотичким осјећајима, тј. са дубоко укоријењеном тежњом Грбаљана да живе у слободној држави. Остваривање тих тежњи лукаво се поистовjeњivalo са постојећом властшћу и режимом у Краљевини Југославији. Режимска пропаганда, као и пропаганда већине грађанских политичких партија, настојала је да комунисте прикаже као рушитеље свих традиционалних вриједности - државе, краља, нације, цркве, породице.

Међутим, контакти у Грбљу су имали и своје друге лице. Економско-социјално стање велиоког броја породица било је изузетно тешко. Било је врло мало домаћинстава која нијесу била задужена код банака, и то кредитима којима се покривало голо преживљавање. Мали број запослених, претежно у цигланама, радио је под тешким условима и за ниске зараде. И

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

МАЛИГНИ
МЕЛАНОМ

Малигни меланом је један од најзлоћуднијих тумора коже и слузокоже. Карактерише га високи малигни потенцијал, ло-
калном агресивношћу и упадљивом склоношћу ка раном стварању метастаза - крвним и лимфним путем.

Ултравиолетно (UV) зрачење је значајан фактор у процесу настанка малигног меланома. Посебно је велики ризик за особе које су интермитентно (понекад) или интензивно излажу UV зрачењу (одласка на лjetovanje са сунчачем), поготово ако дође до стварања опекотина од сунца. Ризик за настанак малигног меланома у одраслом добу је изузетно повећан ако се опекотина од сунца јави више пута у току дjetinjstva. Нарочито опрез потребан је код особа свијетлих очију, риђе косе и свијетле коже са пјегама (ефелиде).

У 50-80% случајева малигни меланом настаје на клинички непромижењеној кожи, а у 20-50% случајева из већ постојећих меланоцитних промјена (разне врсте невуса - младежа или „lentigo maligna“ - презлоћудно стање, почетни облик меланома). Повећан је ризик код особа које имају велики број младежа на кожи (више од 30 стечених), као и код оних који имају породичну склоност ка стварању малигног меланома (5-6% случајева). Донедавно се сматрало да траума, иритација или запаљење младежа обавезно повећавају могућност стварања злоћудности, али новија истраживања ауторитетно тврде да механичка траума постојећег младежа није повезана са малигном алтерацијом. Код „lentigo maligna“ до злоћудне измирењености може доћи и за 10-15 година. Као могући узрочник малигног меланома спомиње се и вирус. У посљедњих неколико деценија повећава се појава малигног меланома у општој популацији за 3-7% годишње („рупе“ у озонском отвору?!), посебно код млађих женских особа, са најчешћим појављивањем између 20. и 60. године.

Малигни меланом је грађен од меланоцита (ћелије површинског слоја коже у којима се ствара пигмент меланин који одређује боју коже и косе).

Малигни меланом се обично може препознати по тамносмеђој или плавкастоцрној боји мада дијелови тумора, па и цијели тумор, у неким случајевима могу бити без пигмента (амеланотички меланом). У односу на изглед, величину, дубину проријања, а понекад и боју нема клинички типичног меланома. Секундарне, накнадне промјене (красте, ранице, крварења и брадавичасти изглед) доприносе разноликости клиничке слике. Најчешће се могу видjeti:

- јасно ограничено, неравномјерно пигментоване, мрке до црне „пјеге“ (макуле) неправилног облика, пречника 5 и више цм, изрецаних, неравних ивица, обично на образима и јагодицама лица или на другим сунцу изложеним по-

вршинама и то најчешће код старијих особа - 60-70 година (lentigo maligna melanoma).

- „пјеге“ (макуле) или „плоче“ (плакови) неправилног облика, пречника 1-2 цм, чија је боја неравномјерно изражена, варира од црне и мрке до плавкастичне, које се током више мјесеци или година радијално шире (повећавају) а јављају се најчешће на леђима мушкараца и на поткољеницима жена између 40. и 50. године (меланом са површинским ширењем),

- пигментовани, а понекад и без боје „чворићи“ (нодулуси), који у узапредованој фази крваре са стварањем раница, чешћи код мушкараца (нодуларни меланом),

- промјене на длановима, табанима, прстима шака и стопала које се касно препознају, понекад првобитно у виду уздужне пребојене бразде испод нокта (акрални лентигинозни меланом),

- промјене на слузокожама ока, усне шупљине и гениталија.

Код малигног меланома се рано појављују метастазе у регионалним лимфним чворовима и околној кожи („сателитски тумори“), па и крвљу проширене метастазе на плућима, јетри, мозгу, срцу и kostima.

Смртни исход обично услиједи до 4 године након почетка болести. Прогноза и лијечење зависи од дебљине тумора нађене у вријеме постављања дијагнозе на хистопатолошком препарatu добијеном исјецањем (ексцизијом) - Breslow индекс као и стадијума у коме се тумор налази (III стадијума). Лијечење је хируршко, евентуално рентгенско зрачење, а у случају удаљених метастаза и полихемиотерапија.

Посљедњих 10 година напори медицине су усмјерени на рано откривање и профилаксу малигног меланома: све пигментоване (обојене) промјене на кожи треба пажљivo пратити. При знаковима активности (повећање, свраб, црвенило око промјена, стварање чворића у промјени, крварење са стварањем раница) треба се одмах обратити љекару - дерматологу. Код откривања промјене која је асиметрична, има неправилне рубове, неједнолику тамну до црну пигментацију, промјер већи од 5mm и уздигнута је изнад околне коже треба се хитно одлучити за консултацију са љекаром - дерматологом. Бити опрезан и умјерен при излагању сунцу (посебно дјеље коже): кратко почетно вријеме експозиције са постепеним продужавањем, изbjegavanje сунčања у периоду од 11-16 часова, заштита сунчаним наочарима, шеширима, кремовима са високим заштитним филтерима (предмет дискусија!), опрез при боравку у води... Имати на уму да је ризик за особу бијеле расе да у току живота оболи од ове смртоносне болести висок - око 1:150.

Др Оливера СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

СВИЈЕТ МОРА

МОРСКО СИРОЧЕ

Тај млади киш је прави дар за научнике који су га прихватали.

Пошто је на брзину обукао гњурачку опрему, Кејт се благо осмијехну посматрајући сиву силуету која се кретала базеном. Спустио се у воду да се придружи двојици колега који су га чекали.

- Како му је? - упита Кејт.

- Станје је непромијено. И даље је врло слаб.

Кејт пружи руку да помилује сјајну и глатку кожу животиње која минује поред њега. Као да је дотакао влажан и свеж кашу. „Невјероватно, - помисли - млад сиви кит - женка на овом мјесту!“

У тридесет и петој години, тај стручњак за враћање животиње у њихову природну средину, и радије је посматрао изблизу сиве китове, али само на отвореном мору, помажући рибарима да их ослободе својим мрежама. Овај примјерак смјештен у забавни парк „Свијет мора“ у Сан Дијегу, у Калифорнији, даје му прилику за практичан рад без преседана. Под условом, наравно, да га сачува у животу.

У току више сати, Кејт је правио друштво киту водећи га руком по базену и настојећи да га одобровљи моловањем. Све остale животиње у парку имале су неко име. Какво дати њему? Биће то J.J., у знак успомене на Judi Jones, стару пријатељицу морских сисара из „Свијета мора“, недавно преминулу, која је много значила за људе запослене у забавном парку.

J.J. се насукала на плајжи у Лос Анђелесу, подне 11. јануара 1997. године, са још видљивим остатцима пучане врпце. По мишљењу спасилаца она се на пучини океана одвојила од мајке, услијед које се какве незгоде и затим изгубила, да би се, сасвим пометена, једног дана нашла на обали. Скоро умирући од глади и жеђи, то створење дуго 4 м и тешко 725 килограма, смјештено је на камион и одведен у „Свијет мора“ где ју је чекала екипа спасилаца.

Обавијештени о дого-
довштинама J.J. већ од првих ТВ слика о изгладњелом киту који се злопати на плајжи, гледаоци су са нестриљењем очекивали да га најзад виде како се креће по огромном базену забавног парка, где треба да буде пребачен ради веће сигурности и удобности.

Нико се више није радио постојању J.J. од Кејтове ћерке Брајане. Понеке вечери вративши се кући Кејт је имао жељу да заборави на младог кита, али ћеркица је увијек налазила начина да подстакне разговор о њему. Једне вечери Кејт је испричао како су млади кит и његова мајка пливали дуж мексичке обале према свом зимском пре-
бivalištu.

- Али шта се додило мами J.J.-a? - запита, изненада, Брајана - Је л' она нема више мајку?

- Има драга моја - одговори Кејт након кратког размишљања - али у току путовања раздвојиле су се. Океан је бескрајан. Помоћи ћемо J.J. да се тамо врати и можда пронађе своју маму.

Успављајући је, Кејт је запazio да се са цртали

је представљао прилику која се пружа једном у животу.

Сјенка, нечујно клизећи испод мирне површине базена, расјече воду и Кејт је смијешак сагну главу да избегне млаз пјене. Од доласка J.J. прошло су дviјe седмице. Иако је страх екипе за реедукацију нестао, осјетљivo здравље младог киташа захтијевало је још увијек крајњу опрезност. Екипа ветеринара често јој је узимала узорке крви ради контроле шећера и откривања могуће инфекције.

Оброци J.J. стварали су тешкоће. У честим интервалима требала је да узима 7,5 литара витаминизирane смјеште на бази павлаке, рибе и замјене за млијеко. Постојао је само један начин да јој се обезбиједи њених 150.000 калорија дневно: три осебе су је имобилисале, четврта јој је држала уста отворена, а пета уносила сонду са храном у једњак.

Сви ти напори уроđili су плодом. Док су у почетку Кејт и његове колеге морале букално гурати кита око базена, он је сада успијевао сам да се креће.

Сиви китови најчешће нису претjerano дружљиви, али J.J. изгледаје да је све задовољија у људском друштву. Кејт је примијетио да она кад јој се придржују његове колеге, или он сам, остаје у физичком контакту са њима. Том Ридерстоном, главни ветеринар, потврдио је да је кит успоставио врло присне везе са онима који брину о њему.

- То је као да схвата шта ми значимо за њега.

Обавијештени о дого-
довштинама J.J. већ од првих ТВ слика о изгладњелом киту који се злопати на плајжи, гледаоци су са нестриљењем очекивали да га најзад виде по-
таку са њима.

Кејт се, изненада, сјетио времене кад је његова ћерка била беба. Она је, такође, имала извјесних тешкоћа са исхраном. Да би је навели на сисање требало је ићи благо ићи руком дуж њене браде, затим грла па све до трбуха.

У том тренутку Кејт није имао шта да изгуби. Зато поче да милује браду и стомак кита. То у почетку није изазвало никакву реакцију, али се убрзо зачу звук ритмичког гутања хране: J.J. је почињала да се храни.

Кејт је користио и најмањи повод да се нађе поред J.J. Његов интерес најpriје научни постајао је све више лични. Никада се још није толико везао за животињу о којој брине. Такав однос није олакшавао предстојећи неизbjежни растанак. Потошто је прошло пет мјесеци од доласка J.J. Кејт је, сматрајући оправданим да ограничи људске контактне са младунчетом, окупљао чланове своје екипе.

- Вратићемо J.J. кроз дванаест мјесеци у дивљину - изјавио је доста хладно. Треба да одсада,

даље, проређујемо своје контакте са J.J. Нећemo се непотребно задржавати са њом у базену, ислучићемо продужене контакте чији утицај би могао само покварити њену већ постигнуту опуштеност.

Такву одлуку било је тешко донијети, али она је била неодговарајућа. Као истински радник научних информација, J.J. дао је до знања да се понашање сивих китова, нарочито што се тиче исхране, великом дијелом покорава урођеним шемама.

С друге стране, захваљујући антителима изолованим из крви овог младунчета, истраживачи су произвели серум који је у стању да спасе друге младе сиве китове са још недозрелим имунолошким системом, уколико би им једног дана пало на памет да налете на обалу.

Мало-помало, J.J. је савладала све опасности које су је угрожавале. Будући да би било немогуће да се храни преко сонде кад једног дана одрасте, она је морала брзо научити да се са сама храни. Та способност зависи од „рефлекса сисања“ који беба сваког кита стиче сисајући мајку. J.J. је испољавала извјесну способност за сисање, али одбила је да сиса своју чврсту и хладну сонду, и Кејт није био сигуран да то она може чинити.

Сиви китови примјењени на пучини Мексика кретали су ка северу да једно проведу око Аљаске. Надајући се да ће J.J. успјети да се прикључи некој од тих група, Кејт и његова екипа одлучили су да је ослободе у тренутку њиховог проласка поред Сан Дијега, крајем марта 1998. године.

Обузети противречним осјећањима, Кејт и његове колеге спустиле су, 31. марта, у базен један резмен, специјално тако урађен да би се помоћу Југа J.J. могла смјестити у огроман контейнер који ће је одвести до океана. Читава операције беспријекорно је изведена уз пуну сарадњу J.J. која је хтјела показати да је потпуно смиренена.

Пребачена је, потом, у поморску луку Сан Дијего и подиг

ЉЕПОТА ЖЕНЕ

Припрема: Маја ТУЦИЋ

Доиста права љепота и једини задовољавајући начин живота се постиже потврђивањем властите личности - онога што заиста јесмо. Чињеница је да се наш посао и мисли одражавају на нас. Постајемо оно што радимо и мислимо. Ако је наш посао потицајан и награђен, ако нас мотивише да све више схваћамо и учимо, тада се у нама развија љубав не само према послу, него и према свим другим облицима живота.

ЖЕНА И МУШКАРАЦ

Моћ жене је у љубави. МУШКАРАЦ зависи од љубави жене. МУШКАРАЦ, маколико у жени гледа њежнији пол, у њој тражи подршку, разумевање, снагу. Не каже се узлуд да жена држи три стуба куће, а мушкарац тек онај четврти.

МУШКАРАЦ воли да буде заштитник жене. Да би се ова потреба схватила треба се вратити у далеку прошлост, још у вријеме наших предака који су једва знали усправно да ходају.

Прије неколико милиона година, мушкарци увијени у животињске коже са батинама, морали су да иду у потрагу за храном, да се боре са тигровима и непријатељским племенима да би освојили и заштитили своју ЖЕНУ. Та потреба се очувала свих протеклих миленијума. У сваком савременом мушкару још увијек живи вitez који сања о спасавању даме у опасности. МУШКАРАЦ жели да првије ЖЕНУ на своје снажне груди, изведе из опасности и

заштити од овог супротог свијета. МУШКАРАЦ тада има моћ и добија снагу. МУШКАРАЦ треба да воли жену тако као што жели да она њега воли.

Љубав је њена моћ

ЖЕНА воли мушкараца који је увијек спреман да је заштити. ЖЕНА не воли мушкараца који стално говори да је несхаћен и несрћан јер је увјерена да ће и њихов заједнички живот бити такав.

МУШКАРАЦ треба да буде њежан, мио, стр-

пљив и суждржан према женама. ЖЕНА не воли монотоног мушкараца. Потребан јој је неко које спреман на стална и лијепа изненађења.

ЖЕНА жели мушкараца са којим може заједно да рјешава проблеме.

МУШКАРАЦ не смије да занемарује свој спољни изглед.

ЖЕНА и МУШКАРАЦ, и поред великих разлика које постоје између њих, могу да живе у веома хармоничној заједници, с пуно љубави, разумевања и поштовања, под условом да свако од њих прихвати оно што нема и комбинује га са оним што посједује.

Оно што користи и женама у мушкарцима је РАДОСТ.

Организам реагује на отворену радост жене, на исти начин као и на скривену радост мушкараца - лучењем ендорфина - хормона среће.

Иако се често понашамо као припадници различитих планета ЉУБАВ и РАДОСТ би требали да нас спајају.

КАКО ДА БУДЕМО ЛИЈЕПЕ

1. Гимнастичка - штедљесно вježbanje!

Све дјевојке и жене би требало да знају како њихово тijело дјелује и шта му је потребно да буде здраво и јако. Наше тijело тражи да буде саслушано и ојачано, а не одбачено и ослабљено. Жена мора да има правилан однос према себи као женском бићу и према свом тijелу. Жена мора да упозна властито тijело и његове, тј. своје могућности. Стога би дјевојке и жене требало свакодневно да вježbaju зарад развоја својих способности и зарад психичке релаксације. Све то резултира љепотом која више није циљ по себи. Осећаји се добро у властитој кижи за већину жене било би веома важно, ново и добро искуство. Вježbanje за већину дјевојака и жене није јако омиљено.

Дјевојке и жене имају негативан однос према тјелености уопште.

Због застарелости васпитних, породичних, друштвених, моралних назора, у психијатрији, дјевојака и жене често се изроде несвесне коначице према свему што је у вези са тijелом и сполом. Тјеленост жене прати низ табуа.

Негативан став се врло брзо интензивира па се ствара нека врста презира према свим физичким активностима као „глупим“. Нездовољство тijелом не догађа се само просјечним женама, него и онима које сматрамо љепотицама. Свака од њих је увјерена да има барем једну ману и жељела би бити другачија. То је због тога што друштво, култура и мода намећу идеалан тип женске љепоте. А то изазива код многих жене нездовољство властитим изгледом.

С тога би жене требале да нађу воље, времена и снаге да се посвете свом тijелу, да им оно на један други начин постане важно, драгоцен. Требале би да послује радног времена, кућног послла, мрзовољних шефова, захтјевних мужева и дјеце посвете себи један сат и провјежбају своје тijelo. Вježbanje би требало да постане дио нашег живота. БЕЗ ОЗВИРА НА СВЕ НЕПРЕДВИЂЕНОСТИ ШТО СЕ МОЖЕ ДОГОДИТИ СВАКОГ ДАНА ЈА МОРАМ ВJEŽBATI. Ако се то не прихвати као слоган, вјероватно се уопште не би вježбало, јер увијек постоји разлог да се нешто не учини. А вježbanjem тijelo постаје издржљивије, снажније, гипкије, савитљивије, здравије, а изглед и осјећај све бољи.

2. Правилна исхрана!

Правилна исхрана дјелује превентивно, али и лијечи. Међутим, постоје људи који не воле себе у доволној мјери, и који увијек, или најчешће, очекују од других да учине оно што они сами треба да учине. Они више

воле своје навике него своје здравље. Ништа није лакше него отићи код лекара, купити преписана лијек и попити га. Назиглед, проблем је ријешен, тренутно, или на краћи рок. Јер, добијени лијек отклања бол, али не болест.

Зато, ако волите себе и жelite да будете лијепе једите природну и здраву храну.

Зато, ако волите себе и жelite да будете лијепе једите природну и здраву храну.

исхране. СОЈА САДРЖИ МНОГО ПРОТЕИНА.

3. Ојрез са сунчаним!

УВБ и УВА спадају у опсег ултраљубичастог зрачења сунца. УВБ прозиркује црвенило коже уколико смо сувише дуго изложени сунчевом зрачењу. Он такође стимулише стварање тамног пигмента у кожи - меланина, што доводи до тамњења коже. Осим тога доводи и до одебљања горњег слоја коже, што је природна заштитна мјера. УВБ је такође и главни узрочник рака коже, а утиче и на превремено старење кожи. У земљама сјеверне Европе највећи утицај УВБ је у љетњим мјесецима, док је у топлијим земљама утицај мање-више константан током цијеле године.

ВУК МАНДУШИЋ

Ал' је ћаво, али су мађије али нешто теже од обое: кад је виђу ће се смије млада, свијет ми се око главе врши. Па све моја с јадом прећориши, но ме ћаво једну вечер најна, у колибу ноћих Милоњића. Кад прег зору, и ноћ је мјесечна, вишта ѡори насрег сјенокоса, а она ђиши однекуѓа дође, украй виште сјеђе да се ћрије. Чује да свак става у колибе; тада она вијенац расилета, тада коса до низа појаса; ђоче косу низ прса чешљаши, а шанкијем гласом нариџаши како славља са дубове ћране. Тужи млада ћевера Андију, мила сина Милоњића бана који му је ланих поћинуо од Турака у Дују крававу; тада се снахи не дао осјериши: жалије му снахин вјенац било нећа главу свој сина Андије. Тужи млада, за срце уједа, очи ћоре живје од пламена, чело јој је лјеђше од мјесеца - и ја љачем кад мало дијеше. Блајо Анди ће је поћинуо гивна ли ћа очи облакаше, гивна ли ћа усна ожалаше!

П. П. ЊЕГОШ

Љубав и радосћ

БАЧКО ДОБА

СВЕЧАНОСТ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

НАГРАЂЕНИ НАЈБОЉИ УЧЕНИЦИ

• Пролазност у 8. разреду 98,8%, а средња оцјена 3,71 • Од 253 ученика 67 са одличним успјешком завршило осмоодоштице школовање, а међу њима и 13 добишика „Луче“ • Успјеси на шакмичењима у математици, штаљанском и српском језику, али и у шакмичењу драмских секција и српских екија

У основној школи „Стефан Митров Љубиша“ 6. јуна свечано су уручене дипломе „Луче“, награде одличним ученицима осмог разреда и ученицима који су остварили успехе на школским, општинским, регионалним и републичким такмичењима.

Диплому „Луча“, за све петице и примјерно влађање током осмогодишњег школовања, добили су Љубиши Кошевић, Маја Рађеновић, Милош Никчевић, Бобан Филиповић, Марко Асановић, Ивана Миховић, Мирко Божковић, Иван Лијешевић, Владимира Марјановић, Дејан Анђушић, Ивана Гашић, Ивана Димић и Јиљана Краљевић, а још 54 ученика је осми разред завршило са одличним успјешком.

Од 253 ученика осмог разреда са позитивним успјешком разред је завршило 250 (98,8) а средња оцјена је 3,71 што значи врлодобар успјех.

Најбоље резултате на регионалним такмичењима постигли су Немања Бибић (VI), прво место из математике, Милене Стојановић (VIII) друго место из математике, Јанко Гак (VIII) треће место из математике и Борис Љубишић (VIII) треће место из италијанског језика. На регионалном конкурсу за најбољи писмени рад на тему „Моје будуће зани-

мање“ Андијана Вулетић је освојила друго место.

Драмска секција ОШ „Стефан Митров Љубиша“ је освојила прво место на регионалном такмичењу драмских секција основних школа одржаном у Котору у оквиру манифестације „2000 година културе и мира“, а Предраг Зеновић је освојио награду за најбољу мушку улогу.

На 37. смотри техничког стваралаштва младих Црне Горе Маријана Ковијанић је освијила прво место у категорији „Ревија филмова“, а више успјеха постигли су и ученици спортисти на школским олимпијским играма: мушка рукометна екипа је освојила прво место, а женска рукометна и мушка одбојкашка екипа освојиле су друга места.

Награђени су и најуспешнији наставници-ментори чији су ученици на општинским, регионалним и републичким такмичењима освојили једно од прва три места: Бранка Чампар, Јиљана Трифуновић, Златка Копривица, Гојко Јовичић, Елвира Вукасовић, Лидија Калођера, Мишо Гајиновић, Лука Зеновић, Димитрије Кнечевић, Оливера Мићовић, Тања Вујачић, Зорица Јоксимовић, Санја Дончић, Биљана Ђелица, као и спољни сарадници глумица Радмила

Кнежевић и професор флауте Ана Брајак које су радиле са драмском секцијом.

Честитајући ученицима на успјесима директор школе Биљана Вукчевић је истакла да бити најбољи значи свој талент оплеменити преданим и стрпљивим радом, корак по корак освајати научне истине, циљеве постављати високо и тражити много од себе и свога дјела. Она им је пожељела пуно успјеха у даљем школовању изражавајући наду да ће док они буду стасавали праве вриједности наћи право место и да ће до- минација најспособнијих разбити сивило просјечности. Обраћајући се и честитајући наставницима награђених ученика Биљана Вукчевић је пожељела да им успјеси ученика и побједе на такмичењима буду снага и подстичај за његовање умних снага и талената у умјетности и спорту, а уз честитке родитељима награђених ученика нагласила да су они радост и понос родитеља и школе, наше највеће богатство и наша нада у будућност.

Послје свечаности, родитељи и гости су обишли изложбени простор школе, а за ученике је приређено диско вече у школској сали.

В. М. СТАНИШИЋ

© Copyright by BRANELI Comics • All Rights Reserved

Могу ље и ја да прескачем коноп, турице?

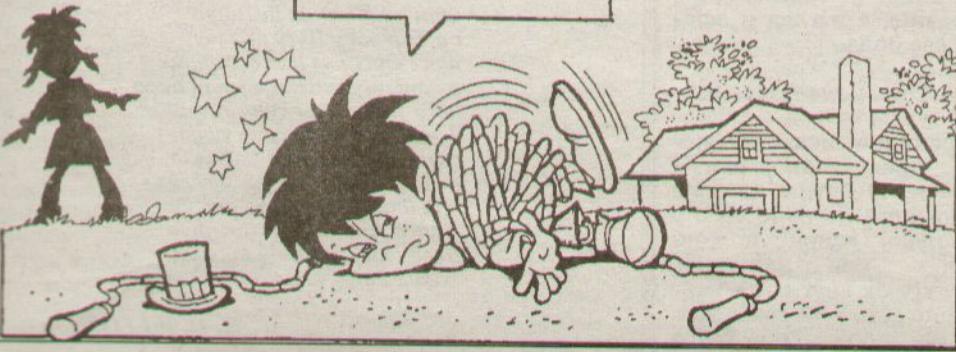

Може ли мало брже?

Брже... Још брже...

Нијесам мислио да буде баш ТОЛИКО брзе!

© Copyright by BRANELI Comics • All Rights Reserved

У СВ „ДАНИЛО КИШ“ 12 МАТУРАНАТА ДОБИЛО ДИПЛОМУ „ЛУЧА“

УЧЕНИК ГЕНЕРАЦИЈЕ
ЈЕЛЕНА КАЛУЂЕРОВИЋ

Јелена Калудјеровић

УСПЈЕХ УЧЕНИКА НА КРАЈУ НАСТАВНЕ ГОДИНЕ
СРЕДЊА ШКОЛА „ДАНИЛО КИШ“

БОЉА ПРОЛАЗНОСТ

Од 1210 ученика у СВ „Данило Киш“ 71,4% ученика (864) завршило је разред са позитивним успјешком. На поправне испите упућено је 324 ученика, а 22 ће понављати разред. У односу на прошлу годину проценат пролазности је бољи за 66,2%, други разред 63,5%, трећи разред 67%, четврти разред 100%, први разред одјељења за технички

проценат пролазности по разредима је сљедећи: први разред гимназије 77,1%, други разред 67,1%, трећи разред 59%, IV разред 100%, први разред одјељења за туристичке техничаре 66,2%, други разред 80% и четврти разред 100%. Изузимајући матуранте најбољу пролазност на крају наставне године имало је одјељење туристичких техничара III.

ОСНОВНА ШКОЛА „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

У ПРОСЈЕКУ - ВРЛОДОБРИ

Од 1818 ученика основне школе „Стефан Митров Љубиша“ 1675 су завршили разред са позитивним успјешком (пролазност 92,23%), а средња оцјена је 3,83. На поправни испит је упућено 129 ученика, 12 ученика ће понављати разред, а два ученика су нео-

чијењена.

Међу ученицима од I до IV разреда 431 је са одличним успјешком, 266 са врлодобрим, 145 са добрым, 48 са довољним а девет је преведено у сљедећи разред. Пролазност је 100%, а средња оцјена 4,18. Од 919 ученика до V до

чаре кулинарства, услуживања и трговине 56%, други разред одјељења за техничаре кулинарства и услуживања 57%, трећи разред 80% и четврти разред 100%. Изузимајући матуранте најбољу пролазност на крају наставне године имало је одјељење туристичких техничара III.

ОСНОВНА ШКОЛА „МИРКО СРЗЕНТИЋ“

СРЕДЊА ОЦЈЕНА - 4,02

У ОШ „Мирко Срзентић“ од 240 ученика наставну годину са позитивним успјешком завршило је 223 ученика, 16 је упућено на поправне испите, а један ученик ће понављати разред. Пролазност је 92,92%, а средња оцјена 4,02.

Од 111 ученика од I до V разреда 110 је на крају наставне године имало позитиван успјех (77 одличан, 24 врлодобрим, осам добар и један довољан) док ће један ученик понављати разред. Пролазност у нижим разредима је 99,10%, а средња оцјена 4,45.

Међу 129 ученика од V до VIII разреда 113 је завршило разред са позитивним успјешком (35 са одличним, 38 са врлодобрим, 30 са добрым и 10 са довољним) а 16 је упућено на поправне испите. Пролазност је 87,60% а средња оцјена 3,59.

Крај наставне године у ОШ „Мирко Срзентић“ свечано је обиљежен 12. јуна када су уручене награде најбољим ученицима. Награду „Луча“ за све петице од првог до осмог разреда добиле су Маријана Зеноњић и Катарина Ровчанин. На регионалном такмичењу

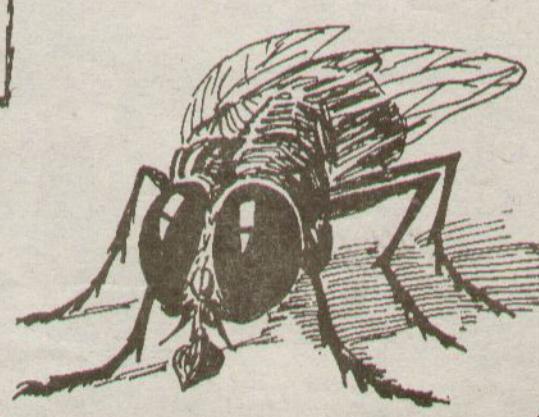
покрета „Науку младима“ Сара Вићановић (VII разред) је освојила прво место (ментор Винка Јањић) а на републичком такмичењу младих техничара Петар Очић (VI разред) је освојио треће место (ментор Веселин Мићовић). У зборнику „Цетињу с љубављу“ ове године објављена су два рада петровачких основаца - Наташа Лековић и Мила Раичевића (ментор Нада Ђедовић). На овој свечаности будући прваци су добили бесплатне ћачке торбе.

В.М.С.

КОЈИ ЈЕ ИНСЕКТ НАЈСМРТОНОСНИЈИ?

Обична МУВА која је најраспрострањенији инсект на свету, је због своје бројности и "најсмртоноснији" инсект преносилац разних болести.

"ЈЕЗИК" МУВЕ је прекривен лепљивом материјом за коју се љубе разне клице ~ изазивајући болести. ТИМ ЈЕЗИКОМ МУВА ДОДИРУЈЕ љУДСКУ ХРANУ, ПРЕНОСИ ЗАРАЗНЕ КЛИЦЕ НА ЊУ И ИЗАЗИВА ОБОЛЕЊА ...

Paralelo

ШАРЕНА СТРАНА

ПАПАГАЈА ЗА ПОМОЋНИКА ХЕРОЈА

Комишија Сотир има папагаја. Зове се Мишко. Није то обичан папагај. То је, бато, какаду! Купио га Сотир у стара добра времена, на репу на ма драге несврстане Африке. Мишко говори наш језик као да је овде рођен, а псује као старосједелац. Има тридесетак година, не рачунајући она што је лети бос. Лижеп је, ведар је, весео је и пун себе, као пунјена птица. Не прима никакву међународну помоћ, а пензије се одрекао у корист своје папагајске браће.

Кад је било густо, кад је НАТО напао нашу земљу, папагај Мишко је био перјаница отпора.

Гледао је непријатељу у очи и у брк. Није га се плашио. Цијело вријеме провео је као извиђач на балкону. Није бежао по подрумима, нити подземним скровиштима, већ је мирно са балкона из свог кавеза, посматрао непријатељске авione и њихове пројектиле, мудро размишљајући. Док смо се ми тресли, храбрио нас је и пружао нам моралну подршку да издржимо до краја, а и дуже. Није учествовао у ратним операцијама јер је војску служио у пернатим јединицама несврстаних земаља.

И издржали смо. Побиједили смо много јачег противника и морално и

свакако, како би штампа и телевизија рекле. А ако смо и који педаљ земље и изгубили, за то нијесмо ми криви него агресор и његова кукавичка армада.

Због изузетно поносног, јуначког, мудрог и храброго држања за све вријеме напада НАТО-а на нашу земљу предложамо да се папагај Мишко одликује орденом помоћнике хероја. Он је то прије заслужио него многи који су се крили по мишићима рулама и пацовским каналима дижемо наше лјепе домовине.

Нека живи наши велики и мудри папагај Мишко, помоћник хероја. Наш какаду!

Митар МИТРОВИЋ

ТАЈНЕ ЈОВАНА ГУЗИНЕ

У Цетињу је недавно обиљежен један јубилеј: 130 година постојања и рада овдашње гимназије. Најстарије средње школе у Црној Гори.

У аналима ове цијењене установе, између остalog, стоји да се у љето сада већ далеке 1880. године у први разред гимназије уписало шеснаест ученика. Прве ученице налазиле су се у Цетињском манастиру, да би потом цетињске гимназијалице примила Његошева Бильварда у којој се настава изводила све до 1915. године, када је престао рад због ванредних прилика у земљи у вихору првог свјетског рата. Марта 1919. године гимназија је почела да ради у престони наследнику овога дворца, да би октобра 1947. добила просторије у згради у којој се и сада налази.

Припремајући се да пише о стогодињици ове школе, сада већ покојни колега Драшко Бурешко, тражио је од мене неке податке, а онда ми је саопштио: дођи, овде у Требињу живи први матурант цетињске гимназије. Занимљив је да новине испите дошао је и краљ Никола. Пропитивао нас је из српског, француског, физике, историје... Нико није пао, а свршене матуранте примио је потом краљ на Бару у свом љетњиковцу. Приређена је шетња бродом „Румија”, обалом од Бара до Улциња. Августа те године пошли смо на велике школе у свијет: Беч, Париз, Грац, Кијев, Женеву, Минхен...

Сви су били Црногорци осим мене, причао ми је даље Јован Гузина. - Но, компанију Херцеговца, примили су као најрођенијег и зато су ми ти дани остали у лијепом сјећању. Био је крај маја када смо почели полагати писмене испите. Редом: српски језик, руски, латински, француски, математику... Првих дана јуна на усмене испите дошао је и краљ Никола. Пропитивао нас је из српског, француског, физике, историје... Нико није пао, а свршене матуранте примио је потом краљ на Бару у свом љетњиковцу. Приређена је шетња бродом „Румија”, обалом од Бара до Улциња. Августа те године пошли смо на велике школе у свијет: Беч, Париз, Грац, Кијев, Женеву, Минхен...

Јован Гузина није стигао на јубилеј. Умро је нешто раније у свом Требињу, затрпан скицама из математике.

Остало је тајна математичка, али и прича школска из цетињског живота.

Цетињска гимназија одувијек је имала и добре професоре и директоре. У њој је предавао и чувени књижевник Симо Матавуљ који је у Цетињу довољио свој роман „Бакоња фра Брне”

и написао нови роман „Ускок“. Уредници школских листова били су професори Јован Павловић, први директор гимназије, Божо Новаковић, Живко Драгојевић, Фрањо Јерговић и Петар Богдановић.

Хроничар је забиљежио да је априла 1934. у Гимназији на Цетињу формирана партијска ћелија чији је секретар био Вељко Мићуновић.

Цетињски гимназијалци били су у челним одредима и на Београдском универзитету и на другим поприштима. Били су и на барикадама у Шпанији, у друштву смјелих. Солидарно су гладовали и тамновали, борили се на фронту и у позадини у оно тешко вријеме кад је у граду било више непријатељских војника него становника. Ђаци цетињске гимназије постајали су хероји: Филип Бајковић, Војо Биљановић, др Милош Школовић, Саво Бурић, Ратко Вујовић-Чоче, Радоња Вујовић, Ђоко Вукићевић, Светозар Вукаминовић-Темпо, Љубо Вучковић, Пеко Дапчевић, Бранко Делетић, Бранко Ђоновић, Блајко Јанковић, Петар Јовићевић, Јово Капичић, Гојко Крушка, Ристо Лекић, Лазар Лопчић, Марко Мартиновић, Станко Мартиновић, Благоја Мићуновић, Вељко Мићуновић, Блајко Јошов Орландић, Андија Пејовић, Крсто Попивода, Владмир Поповић, Јубица Поповић, Петар Праља, Владимир Роловић, Бадо Секулић, Душан Стругар, Ђуро Стругар, Нико Стругар, Будо Томовић, Пере Ђокетковић, Милован Челебић.

С. Ш. Грегорић

КАПИ ЗА ГЛАВУ

- Шта има ново? Све првеније и горе!
- У мрачне дане знак за ноћну узбуну даје се и у подне.
- На балканским просторима камелеонима се прилагођава средина!
- Поток је плитак, али ни дављеник није заслужио боље услове!
- Ако смо и поражени, то је било у одбрамбене сврхе!
- Наши практични неуспјеси имају своју теоријску подлогу.
- Тактичке анализе су показале да је оманула стратегија!
- Наш дављеник се и за сукњу хвата.
- Освајање балканског тржишта: ако платите главом даћемо вам попуст сто процената!
- Близли смо, наше границе глупости скоро да се додирају.
- Непријатељ је да боси добацују голима.
- Овде је плитко, али жеље дављеника морају да се поштују.
- Док су властодрши при чистој свести здрав разум нема никакве шансе!
- Кад је узео марамицу да обрише зио са лица слушаоци су пожељели да је стави у уста.
- Испитујући поријекло њене имовине, утврдили су зашто он нема ништа!
- Јудске потребе превазилазе наше могућности!
- Дошли смо до јаких доказа. Даље се није могло.
- Нездовољство народа никако да сазри, па да разговарамо као зрели људи!
- Кад су нашли заједнички језик, тек онда нису могли ништа одређено да кажу.
- Сумње су магловите, али се то не примјењује у овом мраку.
- Потписали смо своју пресуду, у име народа!
- Манија величине код нас се лијечи ла-

жном скромношћу!

- Пси лају без разлога. Код нас ништа не пролази.
- И слијепи код очију осјећају да ово није више празник за очи.
- Вођа је задржао дјевојачко презиме да не поквари себи каријеру!
- Питање је можемо ли стићи у боље сјутре прије мрака!
- У глуво доба народу можете дати било какву ријеч.
- Укључите телевизор у пола осам и видјете колико је стати!
- У математици коју ми сада учимо два и два су биједних четири!
- Према њиховој рачунаци дужни смо и оно што нам је богомдано!
- Наша карактеристична црта је у томе да немамо полазну тачку!

- Пузите двоношке, иначе вам резултат неће бити признат.
- Чињенице су тврдоглаве, њима се не може ништа доказати.
- И када су један и један два, може да се ради о јединицама специјалне намјене.
- Ситуација је безизлазна, али пролазна.
- Све нам је на дохват руке, али ми нећемо да идемо тако далеко.
- Борба за мир постаје све трагичнија.
- Причама за лаку ноћ пробудила је дјецу у нама.
- Напаћеном народу је утјеха и невиђени успех!
- И на стубу срама може да се вије побједничка застава?
- Ако вам све друго фали, будите и без бриге!

Живојин ДЕНЧИЋ

Ранко Ђуковски

Црта: BRANISLAV NIKOLIĆ Braneli

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА БаЊА – АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА
Минерална вода
Сокови
Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбаљској
 тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518
 Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
 тел. 086/52-378

ВАША FIRMA
 NA INTERNETU -
 USLOV ZA
 MODERNO POSLOVANJE
 I SAVREMENE KOMUNIKACIJE

069 061 219

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
 туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
 СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
 РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
 АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10;
 тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
 факс 086/ 51-320

СПОРТ

БУДВА ДОМАЋИН МЕЂУНАРОДНИХ СПОРТСКИХ ТАКМИЧЕЊА

ОДРЖАН ОТВОРЕНИ ШАМПИОНАТ МЕДИТЕРАНА У КИК-БОКСУ

У Будви је од 2. до 6. јуна одржан II шампионат Медитерана у кик-боксу на којем је учествовало 40 такмичара из Италије, Бугарске, Македоније, Босне и Херцеговине, Републике Српске и Југославије. У име домаћина

отварање шампионата у ТН „Словенска плажа“ поздравио је Ђорђије Прибилић, председник Општине Будва, а шампионат је отворио Раде Ђурђић, председник Црногорског олимпијског комитета.

ЗАВРШЕНО ТАКМИЧЕЊЕ У ПРВОЈ САВЕЗНОЈ ВАТЕРПОЛО ЛИГИ

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ ШЕСТА И УЧЕСТВУЈЕ У МЕДИТЕРАНСКОМ КУПУ

Овогодишње такмичење у првој савезној лиги ватерполисти „Будванске ривијере“ завршили су на шестом мјесту чиме су избрзали право да учествују у плеј-офу и Медитеранском купу.

У плеј-офу „Будванска

ривијера“ није имала пуно успјеха. Прво су изгубили дводесет и четврти мјесто од херцегновског „Јадрана“, 3:16 и 6:15, а затим у борби за пето мјесто од „Првених звезда“ 11:12 и 5:16, и коначно заузели шесто мјесто, исто као и на крају првенства.

БОЂАЊЕ - ПРВА САВЕЗНА ЛИГА

„МАНИ“ У ПЛЕЈ-ОФУ

Такмичење у првој савезној лиги - група Црна Горе завршено је 10. јуна, а почетком септембра по дводесет и четврти мјесто од херцегновског „Вал-Зетатранса“ и пласманом у плеј-оф, док је „Будва“ заузела пето, претпосљед-

ње мјесто на табели. За „Мани“ су играли: Милутин-Мићо Вуксановић, Владимир-Васко Мићић, Зоран Дулетић, Петар Петковић, Мирослав Петровић, Милош Томановић и Раде Зец.

Резултати екипе из „Мани“ и „Будве“ у другом дијелу првенства: „Мани“ - „Младост“ 14:2, „Будва“ - „Вал-Зетатранс“ 7:9, „Младост“ - „Будва“ 5:11, „Мељине“ - „Мани“ 8:8, „Мани“ - „Будва“ 8:8, „Вал-Зетатранс“ - „Мани“ 8:8, „Будва“ - „Брђанин“ 6:10, „Мељине“ - „Будва“ 10:6 и „Мани“ - „Брђанин“ 12:4.

ТАБЕЛА

1. „Вал-Зетатранс“	10	6	3	1	1221:1062	103:57	15
2. „Мани“	10	5	5	0	1193:1059	103:57	15
3. „Брђанин“	10	5	3	2	1064:1004	83:77	13
4. „Мељине“	10	4	2	4	1080:1154	78:82	10
5. „Будва“	10	3	1	6	1119:942	78:85	7
6. „Младост“	10	0	0	10	834:1222	38:122	0

Послије успјеха на европском првенству

НИКОЛА СЈЕКЛОЋА ПРОГЛАШЕН ЗА ВРХУНСКОГ СПОРТИСТУ

•Поводом великој усјеји-
ха и освајања бронзане
медаље на европском
првенству у Тампереу,
министар спорта у Влади РЦГ Славољуб Стјеповић примио Николу Сјеклоћу и селек-
тора боксерске репре-
зентације Југославије
Миодрага Перуновића.

Честитајући им на по-
стигнутом успеху мини-
стар Стјеповић је истакао да Влада Републике Црне Горе и Министарство спорта посебно ције-
не врхунске спортске ре-
зултате остварене на зва-
ничним међународним
такмичењима јер они на
најбољи начин промови-
шу нашу земљу.

У складу са Правилни-
ком о стицању звања вр-
хунски спортиста, награ-
ђивању и стипендирању
спортиста, министар Сти-
јеповић је саопштио да је
Никола Сјеклоћа прогла-
шен за врхунског спорти-
сту Црне Горе, на основу
чега је Сјеклоћа остварио
право на државну стипен-
дију у трајању од дводесет
година и једнократну нов-
чану награду. В.М.С.

Још једно признање: Никола Сјеклоћа

ДУГОГОДИШЊИ ПРВИ ФУНКЦИОНЕР ВАТЕРПОЛО КЛУБА

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ ДРАГАН ЛИЈЕШЕВИЋ
ОДЛУЧИО ДА НАПУСТИ МЈЕСТО ДИРЕКТОРА КЛУБА

ОДЛАЗАК СА ГОРЧИНОМ

•Распуштак убрзали одујовлачење са завршетком радова
на базену и неповољни услови рада који су били „награ-
да“ за изванредне сјорписке резултате клуба

Када је већ давне 1994. године положен камен темељац за затворени базен на Словенској плажи, његов завршетак и освајање шампионске титуле били су циљ који је задовољавао моје амбиције када су упитању активности у Клубу. Титула шампиона Југославије освојена је исте године а градња базена, уз тиху опструкцију релевантних су-

не ватерполо сезоне, то сам одлучио да мјесто директора сада уступим другом лицу како би се могла на вријеме припремати такмичарска сезона као и донијети дугорочни планови са амбицијама да се у идејним условима за рад постижу резултати који одговарају реноме овог најтрофејнијег спортског колективе у Балкану.

Распуштак и резултати: Драган Лијешевић

је мјесто на табели. За „Мани“ су играли: Милутин-Мићо Вуксановић, Владимир-Васко Мићић, Зоран Дулетић, Петар Петковић, Мирослав Петровић, Милош Томановић и Раде Зец. Резултати екипе из „Мани“ и „Будве“ у другом дијелу првенства: „Мани“ - „Младост“ 14:2, „Будва“ - „Вал-Зетатранс“ 7:9, „Младост“ - „Будва“ 5:11, „Мељине“ - „Мани“ 8:8, „Мани“ - „Будва“ 8:8, „Вал-Зетатранс“ - „Мани“ 8:8, „Будва“ - „Брђанин“ 6:10, „Мељине“ - „Будва“ 10:6 и „Мани“ - „Брђанин“ 12:4.

Ово је почетак писма скупштини ВК „Будванска ривијера“ које је 19. јуна упутио Драган Лијешевић, директор Клуба и његов дугогодишњи главни руководилац, истичући да сматра да се за скоро три деценије као играч и касније функционер максимално одужио своме Клубу и спорту Југославије, начинио је још један несхватаљив потез: ударио је противничког играча без лопте и пошто је већ имао „жути“ морао је у склањају. С десет играча, које је предводио време-ши Стојковић, за само седам минута „плави“ су анулирали војство „зелених“. Саво Милошевић с два по-готка и сјајни Друловић, поравнали су, освојен је под наде. Изгубљена утакмица је претворена у „реми“.

Сјесни да нема лаких противника, у меч са Норвежанима наши репрезентативци су ушли одлучни да освоје сва три бода. Од почетка, у нешто измијењеном саставу, ставили су до знаља да им је побједа императив. И остварили су је. Испоставило се да је гол Сава Милошевић у самом почетку био довољан да „потопе“ иначе тврди „викинзи“ који гаје острвски фудбал јер већина њихових репрезентативаца и игра у енглеској лиги. И овде је било картона и још

ЕВРОПСКИ ШАМПИОНАТ У ФУДБАЛУ

„ПЛАВИ“ У ЧЕТВРТФИНАЛУ

Кроз трије до - четвртфинала!

Најкраће: то је биланс десетодневних борби „плавих“ на европском шампионату у фудбалу који се, по први пут, одржава у држави - Белгији и Холандији.

Испраћени са дosta скепсе, послиje неуспјеле турнеје по далеком Истоку, југословенски репрезентативци су испунили свој план и жеље бројних навијача: освајањем другог мјеста у групи, изборили су пролаз међу осам најбољих екипа на старом континенту. У последњи час са дosta - муке.

Иако „Ц“ група није била тешка као реција „А“ и „Д“ наши момци су се једва про-вукли, приређујући притом својим навијачима тренутке очаја, али и невјероватних подвига.

Први сусрет и - прве бриге. Први пут смо играли са представницом Словеније, чије је фудбалере, од којих је дosta њих играло у југословенским клубовима, селектор Бошков солидно познавао. Такође и југословенски фудбалери. Но, још једном се показала наша стара болжка: ноншталантност у сусретима с не баш познатим, поигравање с противником и са нашим живицима и изјесна доза потијењивања спарника. И замало да се то жестоко освети. Готово цијат искусти репрезентативци Југославије, све сами асо-ви који играју у најбољим лигама Европе, нијесу се могли препознати. На семафору је било исписано готово несхватаљиво. Превише „промаје“ у одбране, импровизације, неодго-врног понашања појединача, али и сјајне комбинаторике и ефектних голова, ка-да загусти.

У првом дијелу првенства, такозваном такмичењу у групама, „плави“ су показали пуно тога лошег и добrog. Искусна екипа, једна од најстаријих на шампионату, може да побиједи и јаче противнике, али да на моменте игра тако лоше да је то за овакву врсту такмичења готово несхватаљиво. Превише „промаје“ у одбране, импровизације, неодго-врног понашања појединача, али и сјајне комбинаторике и ефектних голова, ка-да загусти.

Док пишемо ове редове, у Белгији и Холандији је - па-уза. У четвртфиналу нас че-ка велики фаворит првенства, екипа Холандије која је у својој групи, поред сјеског првака Француске, некадашњих европских шампиона Чешке и Данске, освојила свих девет бодова уз импозантан гол-разлику 7:2. Све је речено. Још само ово: „лаве“ су нас побиједиле у истој фази такмичења на сјеском првенству у Француској прије дve го-дине.

Ако се има у виду да су по-слије првог круга кофере морали да пакују све сами европски прваци Енглеска, Јемачка, Чешка, Данска, домаћин Белгија, Шведска,

која је надмоћно у предтак-мицењу тријумфовала у својој групи, онда је успјех еки-пе коју води искусти стратег Вујадин Бошков, приличан.

Уз то треба истаћи и да на

листи стријелаца са четири

поготка (до четврт финала) води Саво Милошевић.

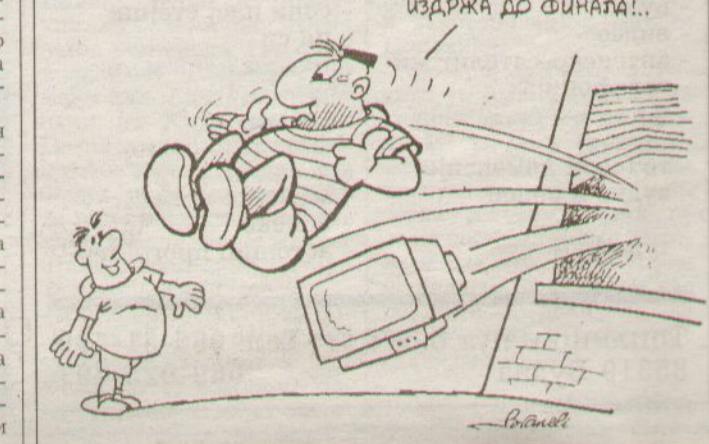
„Плавима“ дакле, честит-ке, а Холандија је ипак Холан-дија. Но, унапријед никад нисмо истицали бијелу заставу.

С.Ш.Г.

ЈА ЛУДЕ ЖЕНЕТИНЕ, НЕ

ИЗДРЖА ДО ФИНАЛА!..

ПИЈАЧНИ БАРОМЕТАР

Приближава се календарски почетак љета, док је температурни већ увељко у току. Температуре у целијусима су веома високе као и цијене неког сезонског воћа, ваљда зато што је сезонско-кратко, али је слатко зарадити на њему.

ВОЋЕ: Трешње - 4 ДМ, јагоде (док их је било) - 4 ДМ, крушке - 3 ДМ, брескве-нектарине-узвод Италија - 4 ДМ, нектари-не-домаће - 3 ДМ, брескве обичне - 1 до 3 ДМ, кајсије - 3,50 ДМ, јабуке-узвод Њемачка, Аустрија, Италија - 2,50 ДМ (домаћих нема), лубенице - 2,50 ДМ/кг.

Ово је сезонско воће, али уједно и намирница која би требало да буде најчешће и у што већим количинама у нашем јевловнику. А по цјеновнику скоро да можемо издавојти неку минималну количину. Бар већина потрошача.

Што се осталог воћа тиче, оно је ваљда стално присутно јер му је цијена приступачнија: банане - 1,50 до 2 ДМ, лимун - 2,50 ДМ, наранџе - 2 ДМ.

Поврће такође заузима значајно место на нашим трпезама, посебно у

овим љетњим мјесецима, а о његовој цијени просудите сами:

Папrike: бабуре - 2,50 ДМ, шиља - 2,50 ДМ, љута (комад), - 0,50 ДМ; краставац ком. - 0,50 ДМ, лук-прни - 1,50 ДМ, купус - 0,50 ДМ/кг, першун - 0,50 ДМ веза, кромпир - 1 ДМ, тиквице - 1 ДМ, бијели лук - 4 ДМ (што потребније то скупље), боранија - 1,50 ДМ, парадајз - 2,50 ДМ, црвени лук - 1,50 ДМ (ваљда је и боја битна), блитва - 2 ДМ, спанаћ - 2 ДМ, шаргарепа млада - 2 ДМ, маслине - 5 ДМ, пасуљ шарени - 3 ДМ, карфиол - 1,50 ДМ, цвекла - 2 ДМ, јаја - 0,20 ДМ/ком.

Да би сте се здраво, правилно и на овим великим врућинама угодно хранили, потребно је да мало једете, да нисте пробирљиви исувише и да вам је новчаник стално пун. А кажу да је и дијета добра, у циљу очувања линије. Још кад је принудна, лакше се поднесе.

Има и то својих предности. Сви ћемо бити витки, утегнутих каишева и са благом несвесностицом. Такво је вријеме.

Сузана ПРВУЛОВИЋ

Београд: 10.35 (брзи), 14.00 (пословни), 21.15 (брзи), 22.35 (ауто воз), Нови Београд-Нови Сад-Суботица: 19.50 (брзи са директним колима за Ниш до 16. 6. и од 25. 9.), Ниш: 20.40 (брзи), саобраћај од 17. 6. до 24. 9.) са директним колима за Скопље од 1. 7. до 1. 9. Подгорица: 5.25 (локал), 6.25 (локал), 9.13 (локал, саобра-

ћа од 10. 6. до 1. 9.), 10.35 (брзи), 11.45 (локал), 14.00 (пословни), 14.30 (локал), 16.30 (локал), 18.30 (локал), 19.50 (брзи), 20.40 (брзи), саобраћај од 17. 6. до 24. 9.), 21.45 (брзи), Бијело Поље: 5.25 (локал), 10.35 (брзи), 14.00 (пословни), 16.30 (локал), 19.50 (брзи), 20.40 (брзи), саобраћај од 17. 6. до 24. 9.), 21.25 (брзи) часова.

БЕОГРАД-ТИВАТ: понедељак - 11.00, 14.05, 15.10 и 19.50, уторак - 8.10, 14.00, 17.55 и 18.50, сриједа - 8.10, 14.40, 15.40 и 19.00, четвртак - 8.30, 13.40, 15.20 и 19.10, петак - 8.25, 12.20, 13.50 и 18.10, субота - 8.10, 10.50, 14.50 и 18.00, недеља - 8.10, 10.30 и 14.30 часова.

ТИВАТ-БЕОГРАД: понедељак - 11.00, 14.05, 15.10 и 19.50, уторак - 8.10, 14.00, 17.55 и 18.50, сриједа - 8.10, 14.40, 15.40 и 19.00, четвртак - 8.30, 13.40, 15.20 и 19.10, петак - 8.25, 12.20, 13.50 и 18.10, субота - 8.10, 10.50, 14.50 и 18.00, недеља - 8.10, 10.30 и 14.30 часова.

БЕОГРАД-БАР: понедељак у 9, 12.05, 13.10 и 16.00, уторак - 6.30, 12.00, 16.00 и 17.10, сриједа - 6.30, 12.45, 13.40 и 17.00, четвртак - 6.30, 11.40, 13.40, 17.30, петак - 6.30, 10.25, 12.00 и 16.30, субота - 6.30, 8.50, 12.50 и 16.20, недеља - 6.30, 8.50 и 12.40 часова.

БАР-БАР: понедељак у 9, 12.05, 13.10 и 16.00, уторак - 6.30, 12.00, 16.00 и 17.10, сриједа - 6.30, 12.45, 13.40 и 17.00, четвртак - 6.30, 11.40, 13.40, 17.30, петак - 6.30, 10.25, 12.00 и 16.30, субота - 6.30, 8.50, 12.50 и 16.20, недеља - 6.30, 8.50 и 12.40 часова.

БАР-АНКОНА: уторак у 16.00, субота у 12.00, Анкона-Бар: сриједа у 15.00, недеља у 10.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-НОРНБЕАМ: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Анкона: уторак у 16.00, субота у 12.00, Анкона-Бар: сриједа у 15.00, недеља у 10.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ПЛОЧЕ-БАР-МАЛТА-ГИОИА: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-Р.О. „ЛИПА“: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-СТАРИНАРНИЦА: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-РЕЛIGIJA: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-МОУЗИЧКА ЕМИСИЈА-СОУЛ: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ФОНТАНА: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ПАУЗА: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ПРОКТОР: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ОМЛАДИНСКИ ПРОГРАМ: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИВЛЯНД: уторак у 16.00, субота у 12.00, Бар-Бари: четвртак у 22.00, Бари-Бар петак у 22.00 часова.

БАР-ДИ